

visie

BIOdiversiteit

Zoetermeer, een stad vol leven

Zoetermeer ontleent haar aantrekkelijkheid voor een belangrijk deel aan het groene, natuurrijke karakter van de stad. Vanuit dit besef is Zoetermeer eind 2010 toegetreden tot de coalitie Biodiversiteit 2010. En omdat het verleden van de stad onlosmakelijk verbonden is met de Witte waterlelie ("Witte Meerbloem") die al sinds 1816 het gemeentelijk wapen siert heeft Zoetermeer deze soort tot haar ambassadeurssoort benoemd.

VOORWOORD

Zoetermeer is een groene stad, een stad vol leven. Vanaf de allereerste groeiplannen heeft het groen altijd al een belangrijke rol gespeeld bij de uitbouw van onze stad. Daardoor is het groen voor Zoetermeerders bijna vanzelfsprekend geworden. We staan er bijna niet meer bij stil dat Zoetermeer een van de groenste steden in het Groene Hart is. Daar komt bij dat veel stedelijk groen in Zoetermeer een natuurlijk karakter heeft en er daardoor veel ruimte ontstaat voor natuur(beleving) dichtbij mensen.

Sinds ik een paar maanden geleden wethouder ben geworden realiseer ik me steeds meer hoe bijzonder dat is. Niet alleen als decor voor onze dagelijkse activiteiten, maar ook als leefomgeving van mens, plant en dier. Zo is de diversiteit aan plant- en diersoorten in onze stad veel groter dan die in het omringende buitengebied.

Het Zoetermeerse groen is een van de redenen voor bewoners en bedrijven om zich in Zoetermeer te vestigen. Groen heeft ook een positief effect op onze gezondheid en ons welbevinden. Zo genezen ziekenhuispatiënten met uitzicht op groen sneller dan patiënten die dat niet hebben. Daarnaast heeft uitzicht op groen een direct effect op de waarde van een huis. Maar groen heeft ook een positief effect op het klimaat, bijvoorbeeld door het verminderen van 'hittestress' – extreme opwarming in de zomerperiode – in de stad, of door de opvang van water bij extreme neerslag.

Het belang van het groen in en om de stad zie ik ook terug in de betrokkenheid van onze inwoners. De beleving en waardering voor het groen en de natuur in de directe woonomgeving groeit nog steeds. Als er een boom gekapt wordt, ook al is dat soms niet te vermijden, dan gaat dit de bewoners aan het hart.

Juist daarom ben ik er trots op om u de Groentrilogie te kunnen presenteren. De Groentrilogie geeft aan hoe de gemeente om wil gaan met het groen, de biodiversiteit en de bomen in de stad. Voor u ligt de Visie Biodiversiteit, waarin wij onze ambitie om de grote diversiteit aan plant-

en diersoorten op peil te houden en waar mogelijk te vergroten, hebben uitgewerkt. Deze Visie is onlosmakelijk verbonden met de Groenkaart, die de groene ambitie voor de stad en de spelregels voor het omgaan met het openbaar groen bevat. De derde pijler van de Groentrilogie is het Bomenbeleid, dat al in september 2011 is vastgesteld, maar nu in een bijpassend jasje is gegoten.

Ik hoop dat u met veel plezier de Groentrilogie gaat lezen en dat u zich met mij wilt inzetten voor het groen, de biodiversiteit en de bomen in onze stad.

Klaasjan de Jong
Wethouder groen, zorg, welzijn en ouderen

Het aantal bedreigde diersoorten neemt hand over hand toe. Er is zelfs sprake van een enorme plaag.

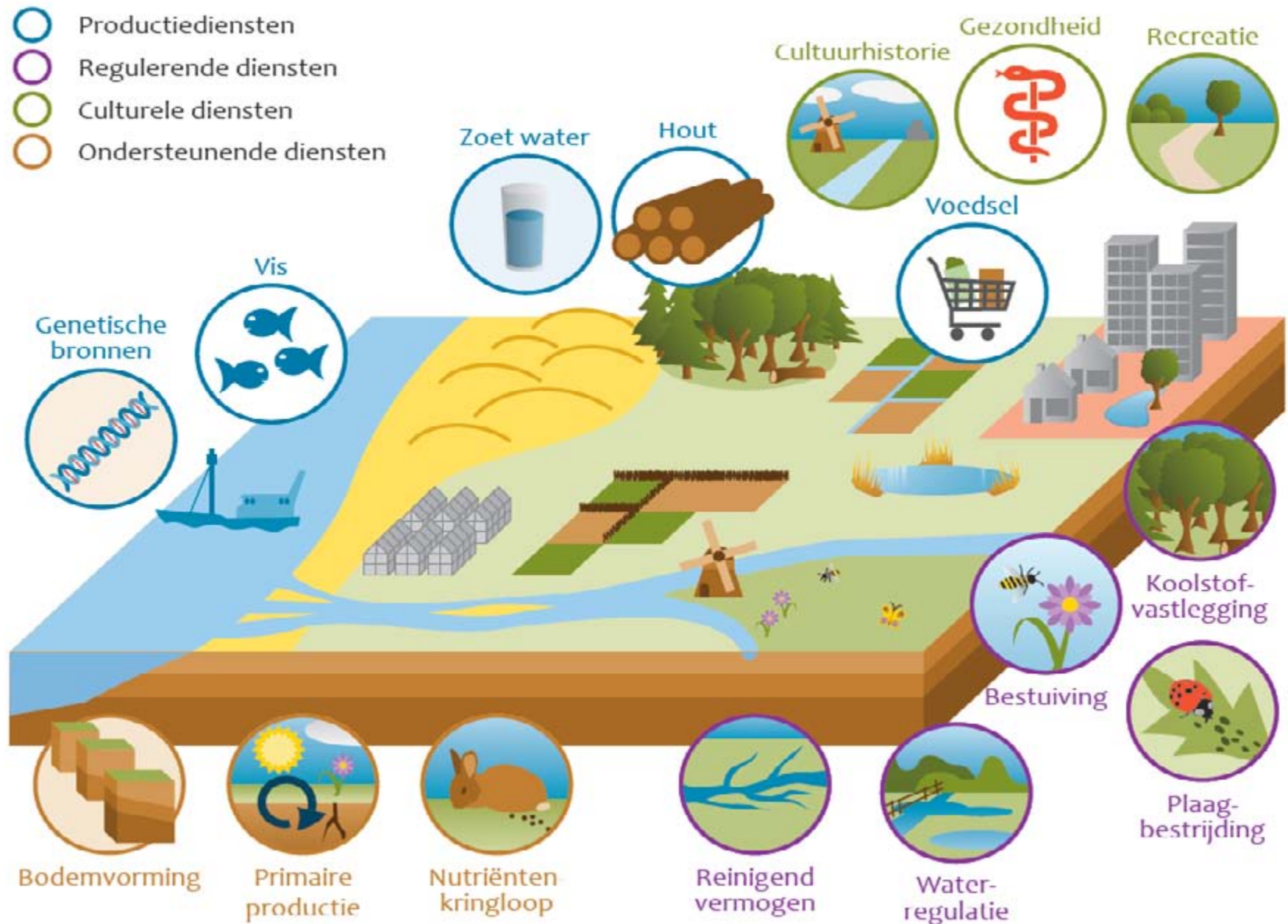
tekst: Herman Finkers

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	02
01. Inleiding	06
1.1 Waarom een Visie Biodiversiteit?	06
1.2 Wat is biodiversiteit? En waarom is het van belang voor U?	06
1.3 Effecten van klimaatveranderingen op de biodiversiteit.	08
1.4 De visie, èèn van de drie pijlers van de "Groentrilogie".	08
02. Wat willen we bereiken en hoe pakken we dat aan.	10
2.1 Introductie.	10
2.2 Spoor 1: Wat kan en wil de gemeente zelf?	10
2.3 Spoor 2: Meer biodiversiteit en het op peil houden van de waardering.	14
03. Wat gaan we de komende jaren concreet uitvoeren?	20
3.1 Initiatieven	20
3.2 Meerjarig actieprogramma	21
04. Biodiversiteit in Zoetermeer.	30
4.1 Voorwaarden voor biodiversiteit.	30
4.2 Invloed boomkeuze op de biodiversiteit.	30
4.3 Soortenrijkdom.	32
4.4 Gebieden van regionale betekenis met hun nartuurkernen .	32
4.5 Groene lijnen en parken in de stad.	36
4.6 Elke wijk zijn eigem biodiversiteit.	38
4.7 Stadsboerderijen en wijktuinen.	40
4.8 Partners, ontwikkelingen en kansen voor samenwerking.	42
Bijlage 1 Potentieel natuurlijke vegetatie.	51
Bijlage 2 De habitats uit de Veldgids met de kenmerkende soorten.	52

Overzicht van de verschillende ecosysteemdiensten

Figuur 1.1 Overzicht van de verschillende ecosysteemdiensten (BRON: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) maart 2010)

1.1 Waarom een Visie Biodiversiteit?

Halverwege de jaren '60 van de vorige eeuw maakte Zoetermeer een flinke groei door. Toen al stond de ontwerpers van Zoetermeer een groene, natuurrijke stad voor ogen. Doordat er snelgroeiende, overwegend inheemse boom- en struiksoorten geplant werden en dankzij een gifvrij, natuurlijk groenbeheer kon zich er een grote verscheidenheid aan in het wild levende plant- en diersoorten vestigen. Het natuurbeleid staat sinds 1999 vastgelegd in een gemeentelijk natuurbeleidsplan: het Stadsnatuurplan. Het Stadsnatuurplan heeft een looptijd tot 2010. Tot op de dag van vandaag is de gemeente trots op haar groene karakter en hebben de bewoners veel waardering voor de stedelijke biodiversiteit in hun stad. Dat laatste blijkt keer op keer uit de resultaten van de gemeentelijke omnibusenquête. Inmiddels is het hoog tijd om dit beleid te actualiseren en herijken.

De gemeente wil dat deze grote verscheidenheid aan plant- en diersoorten ook in de toekomst in onze stad aanwezig is en dat de bewoners deze blijft waarderen.

Dat in deze visie het woord Stadsnatuur vervangen is door Biodiversiteit, heeft te maken met het steeds toenemende internationale belang van dit onderwerp. Als het om biodiversiteit gaat, krijgen we steeds vaker rechtstreeks te maken met Europa. Deze visie geeft invulling aan de ambitie van de gemeente en komt voort uit het collegeprogramma 2010 – 2014. Daarnaast is de visie de uitwerking van het thema biodiversiteit uit het programma Duurzaam Zoetermeer.

1.2 Wat is biodiversiteit? En waarom is het van belang voor u?

Met biodiversiteit bedoelen we de verscheidenheid van alles wat leeft. Biologen omschrijven biodiversiteit wel als risicospreiding van het leven zelf. Op dit moment zijn er wereldwijd 2 miljoen plant- en diersoorten bekend en nog

steeds worden nieuwe soorten ontdekt. In Nederland komen 47.800 soorten voor. Deze soorten hebben niet alleen een intrinsieke waarde, maar ook een functie in het geheel, zoals de tanden, wieltjes en bouten in een klok. Met elkaar zorgen de soorten ervoor dat het systeem goed kan blijven draaien.

Ook wij zijn onderdeel van dit ecosysteem en profiteren van ecosysteemdiensten, zoals voedselproductie, zuivering van water en lucht, plaagbestrijding, CO₂-vastlegging, de productie van ingrediënten voor medicijnen, en het leveren van een gezonde leefomgeving. (fig. 1.1)

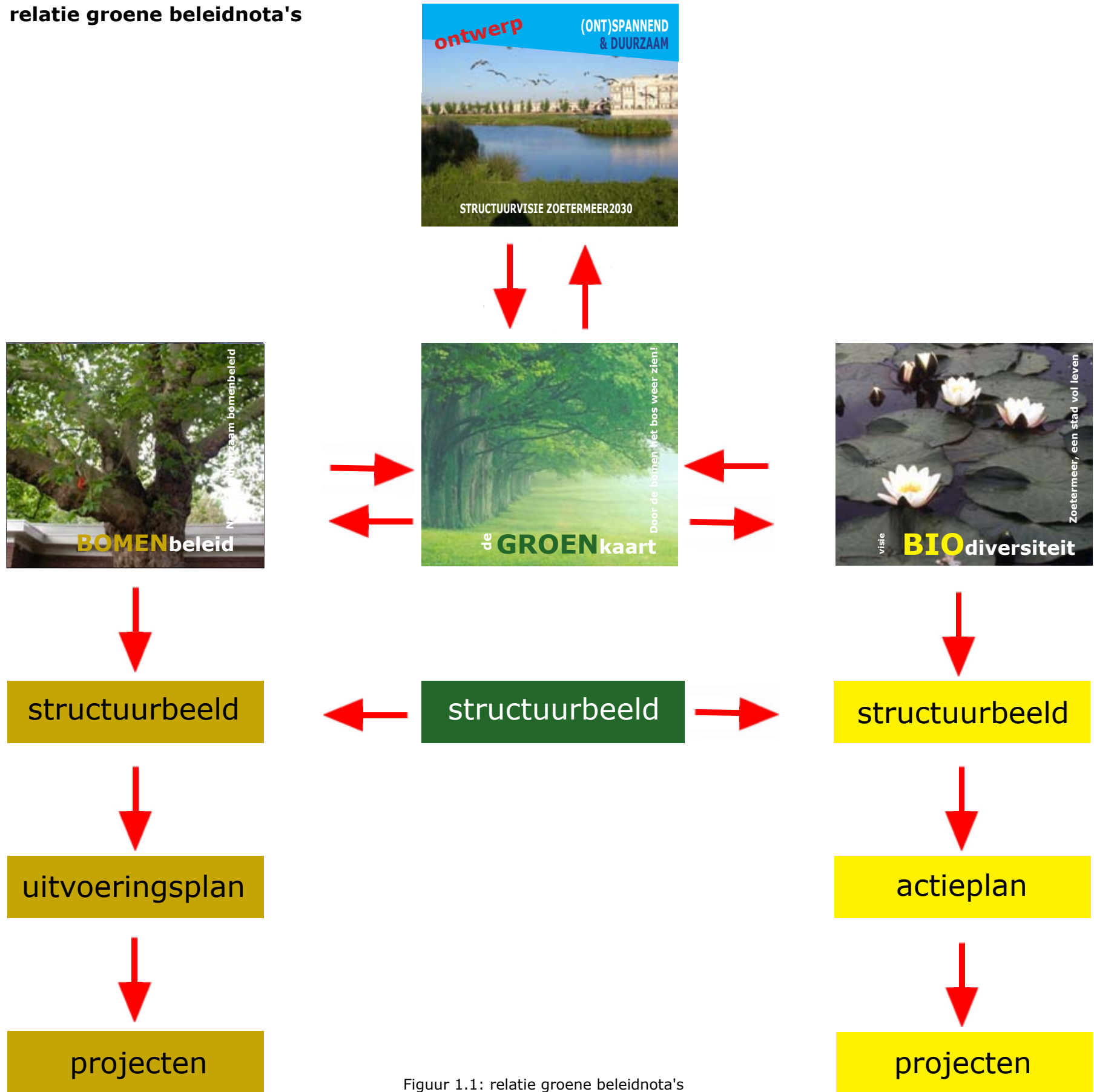
Vanwege al deze diensten is biodiversiteit van groot belang voor de mens.

Het aantal soorten neemt wereldwijd in hoog tempo af. Dit maakt ons steeds kwetsbaarder. Er zijn verschillende oorzaken voor het verlies aan soorten, waaronder ontginning, ontbossing, ontwatering, intensivering van agrarisch grondgebruik en verstedelijking. Naar verwachting leidt ook de recente opwarming van de aarde wereldwijd tot verlies aan biodiversiteit.

In Nederland daarentegen is er, onder andere door de aanleg van de EHS gemiddeld over alle soorten sprake van een stabiele trend. Soorten van de Rode Lijst die veelal extra bescherming genieten, gaan echter nog achteruit. (fig 1.2 bron: Planbureau voor de leefomgeving, 2010)

Wereldwijd wordt het verlies aan biodiversiteit erkend en wordt actie ondernomen om dit een halt toe te roepen. Al in 1992 ondertekenden 187 landen (waaronder Nederland) het Verdrag van Rio. Dit verdrag heeft tot doel het verlies van biodiversiteit te stoppen. Helaas bleek dit doel bij evaluatie in 2010 niet bereikt. De EU ontwikkelde in 2011 een nieuwe strategie die een impuls moet leveren om in 2020 de doelstelling alsnog in alle landen van de EU te realiseren.

relatie groene beleidnota's

Figuur 1.1: relatie groene beleidnota's

1.3 Effecten van klimaatsverandering op de biodiversiteit

Dat sommige soorten hun areaal door de opwarming van de aarde naar het noorden weten uit te breiden kan de biodiversiteit lokaal verhogen. Met sommige soorten zijn we blij, maar dat geldt niet voor alle nieuwkomers. Neem de eikenprocessievlinder die gedurende de laatste decennia naar het noorden is opgerukt en nu ook jaarlijks in Zoetermeer wordt gesignaleerd. De harige rupsen kunnen risico's voor de volksgezondheid opleveren.

Naast deze "natuurlijke migratie" speelt ook de invasie van exoten gedurende de laatste 10 jaar een belangrijke rol. Zo hebben zich in deze periode in ons land, meestal door toedoen van menselijk handelen, evenveel exoten gevestigd als in de 500 jaar ervoor. Aan deze nieuwe "halsbandparkietennatuur" zijn we inmiddels aardig gewend geraakt. Veel exoten hebben, vooral in de eerste fase van hun ontwikkeling geen natuurlijke vijanden, zodat hun onbegrensde groei tot een plaag kan uitgroeien. Maar naast de schade die zij de Nederlandse natuur kunnen toebrengen, kunnen zij ook voor de mens gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Zo zijn er muggen en spinnen van exotische herkomst waarvan bekend is dat ze een aantal vervelende ziektes kunnen overbrengen.

Reden genoeg om beleid op het gebied van biodiversiteit te ontwikkelen dat handvatten biedt om met deze ontwikkelingen beter te kunnen omgaan.

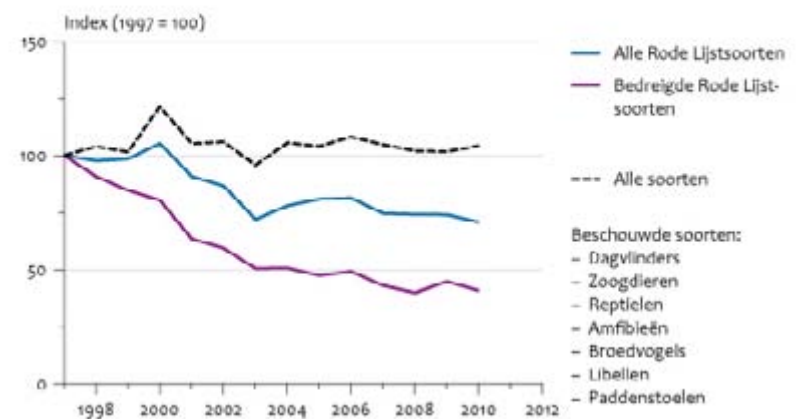
1.4 De visie, èèn van de drie pijlers van de "Groentrilogie".

Tegelijk met de Visie Biodiversiteit wordt een Groenkaart ontwikkeld en heeft de gemeenteraad de nota "Bomenbeleid" vastgesteld. Deze drie nota's vormen tezamen de "Groentrilogie". De sterke onderlinge relatie tussen deze drie nota's is weergegeven in fig. 1.3. Het bomenbeleid richt zich op de duurzame instandhouding van de belangrijkste Zoetermeerse boomstructuren. Bij de soortkeuze

zijn naast fysieke en financiële randvoorwaarden ook voorwaarden omtrent herkomst en betekenis voor biodiversiteit van belang. Het zorgvuldig omgaan met bomen en boomstructuren in de stad wordt o.a. ondersteund door het amendement van de gemeenteraad "boom-voor-boom". De Groenkaart verwoordt hoe de gemeente vanuit het perspectief van ruimtelijke ontwikkeling om wil gaan met het aanwezige openbaar groen. Hierbij worden verschillende schaalniveaus onderscheiden met de daaraan gekoppelde spelregels. De Groenkaart wordt gemaakt om één op één te worden overgenomen in de gemeentelijke Structuurvisie.

Populatie in soorten en omvang in Nederland

Populatieomvang soorten

Figuur 1.2 Populatie in soorten en omvang in Nederland (Bron: Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Netwerk ecologische Monitoring, Centraal Bureau voor de Statistiek NEM/CBS 2010)

- 9.1 Brede orchis
- 9.2 Meervleermuis
- 9.3 Geelbruine satijnzwam
- 9.4 Rugstreeppad
- 9.5 Bruin blauwtje
- 9.6 Ransuil
- 9.7 IJsvogel
- 9.8 Ruig klokje
- 9.9 Zwanenbloem
- 9.10. Harige ratelaar

02

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN HOE PAKKEN WE DAT AAN

2.1 Introductie

Wij kunnen trots zijn op het groene karakter van onze stad en de daarbij behorende biodiversiteit. Zoetermeer is een stad vol leven! De grote verscheidenheid aan in het wild levende plant- en diersoorten maakt Zoetermeer tot een bijzondere plek, waar mensen met plezier wonen. Inwoners ervaren deze soortenrijkdom steeds meer dicht bij huis en hebben hier ook veel waardering voor. Dit moois koesteren we.

De ambitie van de gemeente is om de biodiversiteit en de waardering van de inwoners hiervoor, op peil te houden en waar mogelijk te vergroten. Dat moet gebeuren binnen de (afnemende) financiële mogelijkheden van de gemeente.

Deze ambitie leidt tot een tweesporen benadering. Spoor 1 richt zich op wat de gemeente zelf kan en wil doen voor de biologische diversiteit. Het gaat dan vooral om het op peil houden van de biodiversiteit en het benutten van kansen waar deze zich voordoen, bijvoorbeeld bij ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingen in het openbaar gebied. Spoor 2 richt zich op participatie en samenwerking met inwoners, ondernemers en anderen die betrokken zijn bij de biodiversiteit in Zoetermeer. Doel hierbij is het vergroten van de biodiversiteit ook op terreinen die in particulier eigendom en/of beheer zijn, en het op peil houden van de waardering (de trots) van inwoners en ondernemers voor deze biodiversiteit.

2.2 Spoor 1: Wat kan en wil de gemeente zelf?

De gemeente heeft het op peil houden van de biodiversiteit voor een belangrijk deel in eigen hand. Groene gebieden zijn voornamelijk gemeentelijk eigendom. De grotere groengebieden aan de rand van de stad zijn van het grootste belang voor de duurzame instandhouding van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten Zoetermeer. Hier bevinden zich de zogenaamde natuurkernen. Deze gebieden bevatten (potentieel) leefgebied voor een groot aantal soorten waarvoor Zoetermeer een speciale verantwoorde-

lijkheid draagt. Naast de randgebieden zijn ook de stadsparken en ecologische zones in de stad van groot belang voor het op peil houden van de biodiversiteit. Het netwerk van groene zones, parken en stedelijke boomstructuren zorgt ervoor dat veel soorten, via de haarvaten van de stad, kunnen doordringen tot in de achtertuin. Niet alleen de fysieke ruimte voor de natuur, maar ook de aard en verscheidenheid van het groen, de soortkeuze van bomen en struiken en vooral het extensieve beheer, dat al sinds 1987 gifvrij is, zijn essentieel voor de kwaliteit van de verschillende leefgebieden (habitats).

De gemeente gaat zich inspannen voor het behoud en waar mogelijk vergroten van het leefgebied voor zeldzame soorten, het verbeteren van nat leefgebied voor soorten in en om het water, het continueren van het extensieve, gifvrije beheer en het creëren van ecologische verbindingzones tussen gelijke of aan elkaar verwante leefgebieden.

2.2.1 Concrete opgaven

1 De stad verbinden met de regionale groenstructuren Buytenhout, Land van Wijk en Wouden, het Bentwoud en de Rottezoom. Zoetermeer heeft in de Metropoolregio door zijn ligging een unieke troef in handen en kan dienen als schakelpunt voor de regionale en provinciale natuur.

2 Voor de natuurkernen geldt:

- a. Behoud en verhogen van de kwaliteit van de huidige natuurkernen: de Benthuiserplas, het Prielenbos, het begrazingsgebied van het Buytenpark, het natuureiland in het Westerpark.
- b. Ondersteuning ontwikkeling nieuwe natuurkernen zoals het provinciaal weidevogel-reservaat in de Meerpolder, het natuurbos in de Balij en de toekomstige natuureilanden in de Nieuwe Driemanspolder.

3 De samenhang tussen de stedelijke ecologische zones en parken behouden, en waar mogelijk verbeteren. Verbindingen met het buitengebied versterken en ecologische barrières opheffen.

Spelregels groenkaart

bron: de groenkaart gemeente Zoetermeer

02

WAT WILLEN WE BEREIKEN EN HOE PAKKEN WE DAT AAN

4 Bij het duurzaam in stand houden van de belangrijke boomstructuren in de stad kiezen we bij voorkeur voor soorten uit de potentieel natuurlijke vegetatie (PNV-soorten) die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Snelgroeiende pioniersoorten zullen, vanwege hun snel bereikte grote stamomvang, blijvend onderdeel zijn van het stedelijk bomenbestand.

5 Het risico voor ziekten en plagen verminderen we door enerzijds te streven naar ruimtelijke spreiding van een gevarieerd bomen- en struikenbestand, anderzijds door het groen zo natuurlijk mogelijk te beheren. Op deze wijze ontstaat naast voldoende habitat voor beschermde soorten, ook leefruimte voor natuurlijke belagers van plaagsoorten ofwel "biodiversiteit zorgt voor stabiliteit".

2.2.2 Hoe pakken we het aan?

De gemeente heeft een grote verantwoordelijkheid voor de groene gebieden en daarmee voor het op peil houden van de biodiversiteit. Het is dus erg belangrijk dat biodiversiteit in een vroeg stadium volwaardig wordt meegewogen bij de besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen en (her)inrichting van het openbaar gebied. Voor een deel wordt dit al gewaarborgd door te werken volgens de ministerieel goedgekeurde Zoetermeerse gedragscode in het kader van de Flora- en faunawet.

Met name de natuurkernen, waar al veel in biodiversiteit is geïnvesteerd, behoeven de hoogst mogelijke bescherming. Maar ook met de andere groengebieden, zowel op regionaal als op stadsniveau, moet zorgvuldig worden omgegaan. Mede hiervoor is een Groenkaart voor Zoetermeer opgesteld. In deze Groenkaart zijn spelregels opgenomen voor het behoud van groen, en voor ontwikkelingen in het groen. Opgaven 1 en 2 (zie hierboven) zijn in de Groenkaart verder uitgewerkt. Wat de groene gebieden betreft, vormt de Groenkaart de basis voor de Structuurvisie.

Voor de verbetering van de stedelijke ecologische zones zijn toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen van belang. Elke ontwikkeling moet als een kans worden benut. Met name in de hoogdynamische gebieden ontstaan op korte termijn mogelijkheden. Deze zones in de hoogdynamische

gebieden zullen een meer stenig/urbaan karakter dragen dan de andere stedelijke ecologische zones. De natuurwaardenonderzoeken die de gemeente laat uitvoeren voor de Flora- en faunawet kunnen worden benut om die kansen op structuurverbeteringen tijdig in beeld te krijgen. De spelregels in de Groenkaart bepalen de mogelijkheden voor het benutten van deze kansen.

2.2.3 Resultaten meten

Om de ontwikkeling van de biodiversiteit in Zoetermeer te volgen is het van groot belang dat we de resultaten van onze inspanning meten. Daarvoor hebben we een aantal soorten uit de 'Veldgids beschermde planten en dieren van Zoetermeer' (maart 2011) geselecteerd die we in het kader van het werken met de gedragscode volgen. De resultaten zullen elke vier jaar worden gerapporteerd.

Natuur beleven

- 13.1 Vogels tellen in het Buytenpark tijdens de Europese Birdwatch
- 13.2 De DiscoveryDivers op zoek naar het onderwaterleven in de Zoetermeerse plas.
- 13.3 Op zoek naar vleermuizen in het Westerpark.
- 13.4 Vogelkijkles in Oosterheem.
- 13.5 Het in kaart brengen van de wilde flora in het Westerpark

2.3 Spoor 2: Meer biodiversiteit en het op peil houden van de waardering.

Om biodiversiteit te waarderen, moet je die eerst ervaren. Om een beroemde 'filosoof' te citeren: 'Je gaat het pas zien als je het door hebt!' De inzet van Natuur- en Milieueducatie (gemeente) samen met natuurorganisaties is hiervoor van groot belang. De grote groengebieden en stadsparken maken natuurgerichte recreatie mogelijk. Nog dichterbij huis bieden het buurtgroen en de eigen achtertuin tal van mogelijkheden om bijzondere waarnemingen te doen. Nationale acties als tuinvogel- en tuinvlindertellingen en tuinreservaten spelen in op deze mogelijkheden. Ook het aan elkaar doorgeven van natuurwaarnemingen en het schrijven van artikelen in de lokale media stimuleren het waarnemen en verspreiden van kennis over wat er in Zoetermeer groeit en bloeit. Daarbij spelen de sociale media en websites als Waarneming.nl en Telmee.nl een steeds grotere rol. Om de waardering van de inwoners voor biodiversiteit te meten, wordt vierjaarlijks de omnibusenquête gebruikt.

Vanuit de waardering voor de biodiversiteit ontstaan kansen voor meer biodiversiteit. Voor meer biodiversiteit is verhoging van participatie en samenwerking nodig met inwoners, ondernemers, kunstenaars en architecten, woningbouwverenigingen, hoogheemraadschappen, scholen en natuurorganisaties. Door niet naar de problemen maar naar kansen te kijken, ontstaan nieuwe mogelijkheden. Door met de gebruikers wensen in kaart te brengen en samen nieuwe plannen en projecten te ontwikkelen, sluiten de plannen aan bij de behoeften die er zijn. Door samen te werken met de verschillende partijen kan de ruimte voor biodiversiteit en daarmee de (economische) waarde van de omgeving aanzienlijk worden vergroot.

De gemeente ziet volop kansen hiervoor. Initiatieven worden gestimuleerd. Zo bieden bedrijventerreinen door hun ligging en hun relatieve rust buiten de werktijden een kansrijk gebied voor biodiversiteit. Naast het groen is ook

het water en de gebouwde omgeving van groot belang voor de biodiversiteit.

2.3.1 Concrete opgaven

1. Bewoners meer betrekken bij het groenbeheer in de wijken, onder andere door het laten adopteren van stukjes openbaar groen.
2. Samenwerken met (brede)scholen met als doel :
 - het realiseren en beheren van groene schoolpleinen,
 - het ontwikkelen van bestaande en nieuwe natuur- en milieueducatieve programma's en maatschappelijke stages waar middelbare scholieren samen met experts (collega, aannemers en vrijwilligers) aan de slag gaan om de natuur te beheren.
3. Samenwerken met de woningbouwverenigingen met als doel het vergroenen van de terreinen, daken en gevels die zij beheren.
4. Samenwerken met zorgcentra met als doel meer biodiversiteit in de directe omgeving te realiseren en beter beleefbaar te maken.
5. Intensievere samenwerking aangaan met de waterschappen met als doel het verbeteren Natuurexcursie in het Westerpark van het ecologisch functioneren van het watersysteem. Een optimaal ingericht en beheerd systeem biedt meer ruimte voor biodiversiteit, zowel in het water als in de oeverzones.
6. Intensievere samenwerking met de natuurorganisaties gericht op:
 - het laten ervaren en beleven van biodiversiteit door inwoners. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van artikelen in bladen en op sites
 - het monitoren van soortgroepen
 - het ondersteunen van Natuur- en Milieueducatie in het onderwijs (bijv. als expert in de klas).
7. Gezamenlijke inzet van alle partijen die betrokken zijn bij het onderhoud van de buitenruimte voor een gezond, gifvrij, natuurrijk Zoetermeer.

Natuur beleven

- 15.1 Breng de biodiversiteit in beeld. Prijswinnaars fotowedstrijd 2010.
- 15.2 Opening natuurspeeltuin de Vrijbuiterspeelplaats in Oosterheem door wethouder van Domburg.
- 15.3 Smullen uit de buurttuin.
- 15.4 Stadslandbouw op de wijktuin Broekweg
- 15.5 Natuur beleving in het Westerpark.

2.3.2 Hoe pakken we het aan?

We zullen als gemeente al onze contacten en netwerken volop moeten benutten en intensiveren. Dit geldt zowel vanuit NME (Natuur- en Milieueducatie), wijkbeheer- en wijkmanagement, economie, gezondheid, sociale cohesie als uiteraard stadsecologie. Van belang is om aan te sluiten bij de interesses en belangen van de verschillende partners. Maak gebruik van de energie van de mensen!

We willen inzetten op de volgende gebieden:

- *Laagdrempelige mogelijkheden*

Veel inwoners zijn al actief met adoptiegroen. De ervaring leert dat er laagdrempelige mogelijkheden moeten worden geboden. Ook het werken met voorbeelden werkt zeer inspirerend. Dit zal worden geïntensiveerd. Elk kwartaal kunnen in elke wijk inwoners op een vaste zaterdag met voorstellen naar de wijkpost of wijktuin komen en die met de deskundigen bespreken.

- *Samenwerking lokale natuurorganisaties*

De lokale natuurorganisaties doen veel als het gaat om het verzamelen van waarnemingen, het adviseren en scherp houden van de gemeente, het publiceren in lokale media, het organiseren van excursies voor inwoners, etc. Vaak wordt hierbij samengewerkt met de gemeente. De natuurorganisaties vervullen een belangrijke rol bij het verkrijgen van waardering van inwoners voor biodiversiteit. Deze samenwerking wil de gemeente graag voortzetten en versterken.

- *Maatschappelijk verantwoord ondernemen*

Ondernemers zijn ook al langere tijd actief met biodiversiteit. Bijvoorbeeld door sponsoring vanuit maatschappelijk verantwoord ondernemen. De belangstelling neemt toe vanuit het economisch aspect. Vergroening kan de (concurrentie)waarde verhogen. De realisatie van de groene gevel van het stadshart parkeergarage Bovenlangs door Rodamco en de keuze van Biblion om zich in Zoetermeer te vestigen hangen hier mee samen. Nieuwe initiatieven

worden gestimuleerd. Voor braakliggende terreinen wordt onderzocht of de landelijke regeling 'tijdelijke natuur braakliggende terreinen' toegepast kan worden.

- *Prioriteit ligt bij de jeugd*

De jeugd heeft de toekomst. Als je de waardering voor biodiversiteit op peil wilt houden, moet de jeugd prioriteit hebben. Het onderwijs speelt hier al jaren, in nauwe samenwerking met het team natuur- en milieueducatie van de gemeente, een belangrijke rol in en zal die ook moeten blijven spelen. Een mooi voorbeeld van deze samenwerking is de jaarlijks gehouden ontwerpwedstrijd "De Duurzame stad" voor het voortgezet onderwijs. Ook de ontwerpwedstrijd voor het Avatarbos is een voorbeeld waarbij de jeugd geënthousiasmeerd wordt om zich met biodiversiteit bezig te houden. Daarnaast bieden schoolgebouwen en schoolpleinen zelf volop kansen voor vergroening en kunnen daarmee een bijdrage leveren aan een verhoging van de biodiversiteit. Nieuwe initiatieven worden gestimuleerd.

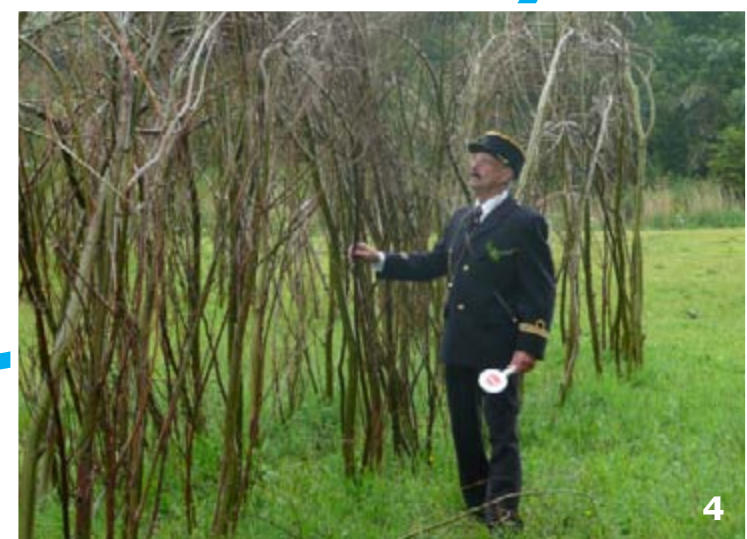
- *Levend water,*

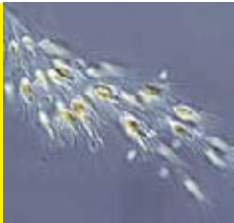
De Waterschappen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en het beheer van het water in Zoetermeer. De gemeente heeft met de Waterschappen in 2002 een gezamenlijk Waterplan opgesteld dat o.a. invulling geeft aan het thema levend water. De verwachting is dat de voor de Europese Kaderrichtlijn Water te nemen maatregelen in de toekomst een positieve invloed zullen hebben op de diversiteit aan plant- en diersoorten in het water en langs de oevers. Door het water zorgvuldig te beheren ontstaan kansen om de biodiversiteit relatief snel te vergroten. Bij herstructurering dienen zich eveneens kansen aan om het watersysteem te verbeteren. Verder kan op termijn, indien de financiële middelen het toestaan, worden ingezet op wateren die duurzaam in een heldere ecologische toestand gebracht kunnen worden. Afwegingen hiervoor worden gemaakt in het waterplantraject.

Kunst en natuur

- 17.1 De combine is een mobiele tuin van beeldend kunstenaar Ludy Feyen
- 17.2 Een natuurtoneeluitvoering in het Westerpark tijdens de Dag van het Park.
- 17.3 Start van het Jaarringenproject door wethouder Haring.
- 17.4 De wilgenexpress, een kunst en natuurproject in het Westerpark.
- 17.5 De vogelrotonde, die huisvesting voor vogels in Oosterheem symboliseert.

- *Samenwerking met andere overheden en grondgebruikers*

Gemeenten, het Stadsgewest Haaglanden, de Metropoolregio, de Provincie, Staatsbosbeheer, landbouwers en Europa zijn belangrijke partners voor verhoging van de biodiversiteit in de grotere groenstructuren om de stad, die ook regionaal van grote betekenis zijn. We werken met deze partners al samen in de gebieden Buytenhout, land van Wijk en Wouden en de Rottezoom. Dit zetten we voort. Verder zijn Rijkswaterstaat en Prorail nog belangrijke partners om knelpunten bij infrastructuur (barrièrewerking) op te heffen. Zij hebben hier ook programma's en budget voor. Door programma's te combineren ontstaan er meer mogelijkheden voor externe financiering en subsidies. Een goed voorbeeld is het in 2012 regionaal gestarte Wijk en Woudenproject 'Ons groen, mijn groen' waar aan bewoners (en kinderen) als klant wordt gevraagd naar hun wensen en dromen voor het land van Wijk en Wouden. Het project wordt gefinancierd door de EU (Interreg).

Als gemeente gaan we ons inzetten om ook in de groene structuren, Buytenhout, Land van Wijk en Wouden en Rottezoom te zorgen voor meer biodiversiteit.

- *Kunstenaars en architecten*

Kunst en natuur vormen een geslaagde combinatie, zo bleek al eerder in Zoetermeer:

De Vogelrotonde in Oosterheem: in het kader van de Stadsvogelcampagne (2007 – 2009) maakte een beeldend kunstenaar een ontwerp voor een vogelrotonde. Deze laat zien wat er in Oosterheem, in nauwe samenwerking met woningcorporatie Vestia aan huisvesting voor stadsvogels is gedaan en tevens hoe een rotonde als snackbar kan functioneren door er besdragende struiken te planten.

Het Jaarringenproject (Terra Art Projects): dit project verbindt kunst, cultuur en natuur met elkaar. De eerste jaar-ring is in 2011 gestart met o.a. de Combine, een educatief groen kunstproject en boomwandelingen rond de grote Dobbe.

2.3.3 Resultaten meten

Het percentage inwoners dat natuur ervaart is de laatste decennia gestaag gegroeid waarbij opvalt dat de waardering ongekend groot is. We gaan ervan uit dat we dat zo houden en blijven de ontwikkeling volgen door o.a. gebruik te maken van de omnibusenquête.

Verder streven we naar nog meer adoptieplekken met 1100 betrokkenen in 2013. Ook blijven we bedrijven stimuleren om hun daken, gevels en terreinen te vergroenen. We volgen deze ontwikkelingen.

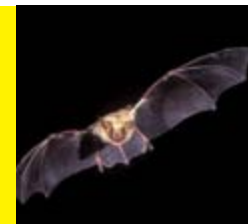
Wensbeeld biodiversiteit groen

bron: verkenningnota structuurvisie 2011

03

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN CONCREET UITVOEREN

3.1 Initiatieven

In dit hoofdstuk volgt een weergave van initiatieven die de gemeente zelf neemt en initiatieven van partners die we ondersteunen of gaan ondersteunen. Een aantal initiatieven is al opgepakt en een aantal is voortgekomen uit werksessies bij de gemeente zelf, met waterschappen en met natuurorganisaties in Zoetermeer. Met deze initiatieven gaan we werken aan de opgaven die in het vorige hoofdstuk zijn genoemd.

Omdat de gevolgen van de recente wijzigingen van het rijks- en provinciaal beleid op het gebied van water, natuur en recreatie nog niet allemaal duidelijk zijn is het mogelijk dat een aantal acties toch niet uitgevoerd wordt, dan wel doorschuiven naar een later tijdstip. Aan de andere kant is het ook mogelijk dat er zich de komende jaren nieuwe kansen voordoen voor acties om de biodiversiteit te bevorderen. Met name vanuit Europa krijgt dit onderwerp de komende jaren veel aandacht en is afgesproken dat de afname van biodiversiteit in 2020 in alle Eurolanden gestopt moet zijn. Vanuit Europa zijn er ook subsidies beschikbaar zoals Life+.

Voor wat de ruimtelijke opgaven betreft was er al eerder een analyse uitgevoerd naar de gewenste acties. De kaart hiernaast is de weergave hiervan en komt uit de verkenningnota voor het opstellen van de gemeentelijke structuurvisie Zoetermeer 2030. Alleen die acties die de komende jaren realiseerbaar lijken komen in het onderstaande actieprogramma terug. De acties die op deze kaart staan maar niet in het actieprogramma staan moeten als nog aanvullende wensen worden gezien.

3.2 Meerjarig actieprogramma

Projecten in uitvoering

Nr	Project	Resultaat	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
1	<p>Realisatie eerste fase ecologische verbinding Balij en Nieuwe Driemanspolder (faunapassage A12 bij Roeleveen)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - voormalige fietstunnel onder de A12 geschikt gemaakt voor passage voor o.a. zoogdieren waaronder kleine marterachtigen, reeën, vleermuizen en vossen. - gebied rond de tunnel is volledig aangepast voor de nieuwe functie. 	Rijkswaterstaat	2012 '13 '14 '15 '16 X	Zoetermeer, RWS, Prorail, Pijnacker-Nootdorp, Haaglanden en de provincie Zuid Holland.	De extra kosten voor Zoetermeer worden gedekt uit een aanvraag bij het groenfonds Haaglanden, maar kan vooral binnen geplande (en compensatie) werkzaamheden worden uitgevoerd.
2	<p>Stimuleren vervolgfases ecologische verbindingen Balij en Nieuwe Driemanspolder</p> 	Optimale inzet beschikbaar budget bij Rijkswaterstaat, Prorail en provincie voor ecologische verbinding tussen de Balij en de Nieuwe Driemanspolder.	Rijkswaterstaat en Prorail.	2012 '13 '14 '15 '16 X X	Zoetermeer, Prorail, Den Haag, Pijnacker-Nootdorp, Haaglanden, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Rijnland, Burggolf, project Nieuwe Driemanspolder en de provincie Zuid Holland.	Idem
3	<p>Realisatie Natuureilanden in de Nieuwe Driemanspolder (onderdeel van de Groenblauwe slinger)</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie van natte ruigte, natuurlijk hooiland en moerasbos. - In het bestemmingsplan is voor de natuurkern de natuurfunctie vastgelegd. 	Hoogheemraadschap van Rijnland.	2012 '13 '14 '15 '16 X X X X X	De partners in het project waaronder de Provincie Zuid Holland, Hoogheemraadschap van Delfland, de gemeente Leidschendam Voorburg en de gemeente Zoetermeer.	Het ontwerp voor de natuureilanden maakt al onderdeel uit van het project Nieuwe Driemanspolder.

03

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN CONCREET UITVOEREN

Nr	Project	Resultaat	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
4	Realisatie weidevogelreservaat Meerpolder (onderdeel van de Groenblauwe slinger) 	<ul style="list-style-type: none"> - De benodigde percelen zijn door de provincie aangekocht - Met de agrariërs zijn beheerovereenkomsten gesloten - aangepast peilbesluit van het Hoogheemraadschap van Rijnland - De natuurfunctie is mede vastgelegd in het bestemmingsplan. 	Provincie Zuid Holland	2012 '13 '14 '15 '16 Nog niet bekend	Agrariërs, Hoogheemraadschap van Rijnland en natuurverenigingen.	Afhankelijk van provinciale besluitvorming betreffende herijking EHS. Zodra de Provincie Zuid Holland alle benodigde hectares heeft aangekocht, de beheerovereenkomsten heeft gesloten en het Hoogheemraadschap het peilbesluit heeft aangepast zal de gemeente bij de actualisatie van het bestemmingsplan het reservaat mede een natuurfunctie krijgen.
5	Ontwikkeling natuurbos in Balijs 	Essen-iepenbos als resultaat van spontane bosontwikkeling.	Gemeente Zoetermeer als voorzitter van 'Buytenhout'	2012 '13 '14 '15 '16 X	De gemeenten Pijnacker Nootdorp en Delft, Staatsbosbeheer en de Provincie Zuid Holland	Is afhankelijk van de besluitvorming rond de beheerorganisatie Buytenhout.
6	Realisatie Bentwoud 	<ul style="list-style-type: none"> - Natuurspeelbos in de 'kleine driehoek' tussen Zoetermeer en Benthuizen - Natuurkernen in het overige deel van het Bentwoud 	Provincie Zuid Holland	2012 '13 '14 '15 '16 X X X X X	Agrariërs, Staatsbosbeheer, de gemeenten Zoetermeer, Rijnwoude en Waddinxveen	Afhankelijk van provinciale besluitvorming betreffende herijking EHS.

Nr	Project	Resultaat	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
7	<p>Natuurbestemming voor de natuurkernen van Zoetermeer.</p> 	Natuurbestemming vastgelegd voor de gebieden: de Benthuizerplas, het Prielenbos, het begrazingsgebied van het Buytenpark, het natuureiland in het Westerpark	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 Bij de actualisatie van de bestemmingsplannen	Partners in het kader van planologische procedures.	In het kader van de bestemmingsplannen.
8	<p>Kunstwerken zoals duikers, viaducten en gemalen bij vervanging 'fauna passeerbaar' maken.</p> 	Op de meest cruciale plekken in de stad liggen faunapasseerbare kunstwerken.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	waterschappen, natuurverenigingen	Geen extra budget nodig. Kan worden meegenomen bij de natuurlijke vervangingsmomenten.
9	<p>Opheffen van de inlaat van agrarisch water in het stadswater van Zoetermeer.</p> 	Een hogere kwaliteit van het stadswater met meer kansen voor biodiversiteit.	Hoogheemraadschap van Rijnland	2012 '13 '14 '15 '16 Nog niet bekend.	Gemeente Zoetermeer.	Hoogheemraadschap van Rijnland heeft al een voorlopig ontwerp gemaakt voor een gemaal naar de Stompewijksevaart. Budget is beschikbaar.

03

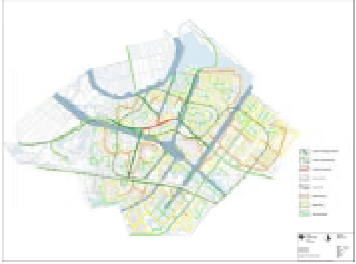

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN CONCREET UITVOEREN

Nr	Project	Resultaat	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
10	Duurzame verbetering waterkwaliteit en biodiversiteit (KRW) 	KRW water met een duurzame oplossing waterkwaliteit en biodiversiteit.	Hoogheemraadschap van Rijnland	2012 '13 '14 '15 '16 X X Alle jaren tot en met Besluitvorming: Beslissingen worden genomen in overleg en in het kader van het Kader Richtlijn Water .	Gemeente Zoetermeer	Beslissingen worden in gezamenlijkheid genomen in het kader van het gezamenlijke waterplan.
11	Rijn Rotte verbinding als ecologische zone 	Een natte ecologische zone verbonden met de Rotte zonder barrières voor vissen met een natuurvriendelijke oeverinrichting	Hoogheemraadschap van Schieland-Krimpenerwaard	Nog te bepalen	Gemeente Zoetermeer	Het is een KRW water met de doelstelling om het ecologisch functioneren te verbeteren door natuurvriendelijke oevers aan te leggen.

Wensen, partners gezocht!						
Nr	Project	Resultaten	Trekker	Wanneer	Partners	Opmerking
12	Realisatie ecologische verbinding Slootwegzone 	Natuurlijk ingerichte zone die onderdeel is van de verbinding van het Bentwoud naar de landgoederenzone (via de Duivevoordecorridor)	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Land van Wijk en Wouden, /Metropoolregio /Provincie Zuid Holland / EU / aanpalende grondeigenaren	Sterk afhankelijk van medewerking aanpalende grondeigenaren en de verwerving van subsidies.

Biodiversiteit in de stad						
Nr	Project	Resultaten	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
13	<p>Verduurzaming bomenbestand:</p> <ul style="list-style-type: none">- Meerzicht- Seghwaert- Overige wijken 	<ul style="list-style-type: none">- Bomen zijn vervangen door nieuwe exemplaren uit de 'potentieel natuurlijke vegetatie' (PNV-soorten)- de bomen zijn voorzien van een boomwaardige standplaats.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X X X X	Inwoners, natuurverenigingen	pm
14	<p>Kwaliteitsimpuls Wijdse Weide, park hoogbouw Meerzicht, randgroen Buytenwegh, Willem Alexanderplantsoen, Arianepark, Binnenpark en burgemeester Vernedepark</p> 	Meer variatie in soorten en leeftijd van bomen struiken met o.a. als gevolg meer vogels en vlinders.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X X X	Wijkbeheer, inwoners en natuurverenigingen	Dit wordt binnen het kader (Visie openbare ruimte) van de al geplande acties voor de parken uitgevoerd.
15	<p>Ontwerp en realisatie park Palenstein</p> 	Een park dat onderdeel is van de groene ring om het oude Dorp en door zijn inrichting ook ruimte biedt voor de stedelijke biodiversiteit.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X X X	Inwoners en corporaties.	Uitvoering in het kader van de renovatie van de wijk Palenstein.

03

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN CONCREET UITVOEREN

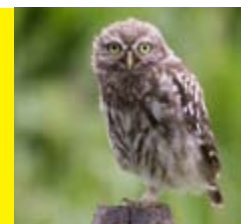
16	Natuurvriendelijke oeverinrichting 	Daar waar mogelijk worden alle oevers natuurvriendelijk en dragen bij aan een betere visstand meer planten en een betere waterkwaliteit.	Gemeente en waterschappen	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	Inwoners	Geen extra budget nodig. Bij groot onderhoud van oevers kiezen we voor de natuurvriendelijkste variant. Gezamenlijke opstellen bestekken.
----	---	--	---------------------------	---------------------------------	----------	---

Ervaren van biodiversiteit						
Nr	Project	Resultaten	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
17	Meedoen met landelijke/mondiale themajaren bijv. :bijen en vleermuizen 	Programma met activiteiten die door het jaar heen georganiseerd worden en de kennis en beleving bij inwoners in Zoetermeer vergroten.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 jaarlijks	Natuurverenigingen Imkers, etc.	Uitvoering past binnen de werkprogramma's van Natuur- en Milieueducatie (NME).
18	NME op scholen 	- Een pool met experts die op verzoek tegen een geringe onkostenvergoeding gastlessen geven in de klas - Aanbod van lesmateriaal	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	De scholen en de experts (vooral afkomstig van Natuur- en Milieuverenigingen).	Uitvoering past binnen de werkprogramma's van Natuur- en Milieueducatie (NME).
19	Stadsboerderijen 	Jaarlijks ca. 400.000 bezoekers van alle leeftijden die op een plezierige, verantwoorde en laagdrempelige manier dieren kunnen ervaren De instandhouding van bijzondere rassen	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	O.a. Ipse, vrijwilligers en de natuurverenigingen	Uitvoering past binnen de werkprogramma's van Natuur- en Milieueducatie (NME).

Nr	Project	Resultaten	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
20	Wijktuinen 	De mogelijkheid voor leerlingen van de basisschool en wijkbewoners om zelf hun groente te verbouwen oftewel stadslandbouw.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	Vrijwilligers en scholen	Uitvoering past binnen de werkprogramma's van Natuur- en Milieueducatie (NME).
21	Adoptie groen door inwoners 	De mogelijkheid voor inwoners en ondernemers om openbaar groen zelf in te richten en te beheren.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	Inwoners en ondernemers	Adoptiegroen is sinds 1999 een onderdeel van het uitvoeringsprogramma NME. Nu 1000 vrijwilligers en in 2013 1100.
22	Invoering en beheer vlindertuinen en andere speciale collectieve tuinen van en door bewoners van zorg en wooncomplexen. 	De mogelijkheid bieden aan bewoners om in de directe woonomgeving van de natuur te genieten .	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X X X X	Zorginstelling, school, corporatie, VVE bestuur.	In overleg met zorginstellingen, wooncomplexen en gemeente.
23	Groene schoolpleinen 	In principe bij alle schoolpleinen	De scholen.	2012 '13 '14 '15 '16 X X	Fonds 1818, de Gemeente en vrijwilligers	Diverse schoolpleinen zijn al vergroend. Vele andere scholen hebben belangstelling dit ook te gaan doen. Fonds 1818 heeft per school ca. € 25.000,- beschikbaar. De school moet dit zelf aanvragen en een inrichtings- en beheerplan klaar hebben. De uitvoering van het beheer moeten ze ook zelf regelen. Meestal met vrijwilligers.

03

WAT GAAN WE DE KOMENDE JAREN CONCREET UITVOEREN

Nr	Project	Resultaat	Trekker	Wanneer	Partners	Besluitvorming
24	<p>Realisatie natuurspeelplekken</p> 	Natuurspeelplekken in samenspraak met omwonenden realiseren in de parken.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 doorlopend	Omwonenden.	Soms in het kader van punt 14 (kwaliteitsimpuls parken Visie Openbare ruimte). P.M.
25	<p>Realisatie Pilot groene gevel parkeergarage Bovenlangs en verdere vergroening van het Stadshart. Het vergroenen van de versteende omgeving en de bedrijfsterreinen.</p> 	Groene gevel parkeergarage Bovenlangs in het stadshart als eerste pilot.	Unibil Rodamco en andere bedrijven en onroerend goed bezitters	2012 '13 '14 '15 '16 X	Gemeente Zoetermeer en het Stadsgewest Haaglanden	Pilot afgerond. Doorlopend stimuleren van het vergroenen.
26	<p>Pilot met toestaan tijdelijke natuur op braakliggende terreinen</p> 	Tijdelijke verhoging van biodiversiteit zonder juridische beperkingen voor het gebruik van de grond.	Gemeente Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X	Ministerie van ELI, eigenaar van de grond en omwonenden indien aanwezig	In samenwerking met het ministerie moet het juiste juridische kader hiervoor worden bepaald. Locatie is ook nog te bepalen.
27	<p>Libellenreservaat</p> 	Realisatie libellenreservaat in de westkant van Rokkeveen met informatie voorzieningen.	Gemeente Zoetermeer met de KNNV afd. Zoetermeer	2012 '13 '14 '15 '16 X	Natuurverenigingen, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard de, Vlinderstichting, Groenfonds Haaglanden	Geen. Uitgevoerd. Subsidieaanvraag bij het groenfonds van Haaglanden voor informatiebord en aanvullende informatiedragers

De grote boomstructuren van Zoetermeer

Fig.4.1. bron: nota bomenbeleid

In voorgaande hoofdstukken staat dat we trots zijn op de biodiversiteit in Zoetermeer, dat onze inwoners de biodiversiteit weten te waarderen en dat we onze biodiversiteit koesteren. In dit hoofdstuk meer informatie over de stand van zaken in Zoetermeer en de achtergronden daarvan.

4.1 Voorwaarden voor biodiversiteit

Al bij de ontwikkeling als groeistad koos Zoetermeer ervoor om een groen alternatief te bieden aan haar nieuwe inwoners, die voor een belangrijk deel afkomstig waren uit de stenige binnenstad van Den Haag. Deze groene opgave vind je terug in de stedelijke structuur van vrijwel alle wijken. De laanbomen leveren hun eigen specifieke bijdrage aan de biodiversiteit in de stad. Met name vanaf 1970 is bij de inrichting veel gebruik gemaakt van inheems groen, het zogenaamde bosplantsoen. Dit massaal toepassen van snelgroeiende, inheemse soorten bracht het ideaal van een groene stad snel dichterbij. Door dit alles kon er zich hier een grote verscheidenheid aan in het wild levende soorten vestigen. Mede door het natuurlijk groenbeheer dat de gemeente toepast, heeft deze soortenrijkdom zich inmiddels verder kunnen uitbreiden. Ook heeft Zoetermeer steeds aandacht besteed aan het betrekken van de bewoners bij de biodiversiteit in hun stad, bijvoorbeeld in de vorm van natuureducatieve voorzieningen zoals de natuurtuin in het Westerpark, en later ook de wijktuinen en het adoptiegroen.

Boerhaavelaan

4.2 Invloed boomkeuze op de biodiversiteit

Soort	Aantal
Populier	1055
Iep	1015
Es	974
Eik	877
Linde	872
Wilg	521
Els	392
Esdoorn	275
Paardenkastanje	269
Plataan	212
Totaal	6462

Tabel 4.1 : overzicht van de belangrijkste bomen van de grote boomstructuren in 2012, gerangschikt op geslacht. Bijna een kwart van het aantal bomen bestaat uit snelle groeiers als wilg en populier.

In de grote boomstructuren van de stad, langs de hoofdwegen en de belangrijkste wijkwegen staan ruim 7000 bomen, voor het overgrote deel van inheemse oorsprong (zie fig. 4.1). Verder kent Zoetermeer in Buytenwegh-de Leyens en in Seghwaert een aantal oude windsingels met populieren en zwarte elzen. Gezien veel van deze bomen momenteel aan het einde van hun levenscyclus zijn gekomen is de keuze voor vervanging actueel.

Vanuit biodiversiteit is de soortkeuze van groot belang. De voorkeur gaat uit naar inheemse soorten uit de potentieel natuurlijke vegetatie (PNV-soorten). Deze soorten (in bijlage 1 staan de bijpassende soorten vermeld) zijn goed aangepast aan de lokale omstandigheden en tevens interessant voor de fauna. Vooral snelgroeiende soorten die binnen de gebruikelijke stedelijke omlooptijd een relatief forse stamomvang ontwikkelen zijn daarbij van belang. In Zoetermeer bieden deze pioniersoorten (wilgen en populieren) al gauw onderdak aan (bos)vogels en vleermuizen. Het is daarom van belang dat we, waar dat mogelijk is ook snelgroeiende soorten aan- dan wel herplanten.

Biodiversiteit in Zoetermeer

- 31.1 Bijenorchis
- 31.2 Huisduiven
- 31.3 Argusvlinder
- 31.4 Vroege glazenmaker
- 31.5 Gewone dwergvleermuis
- 31.6 Kleine watersalamander
- 31.7 kleine modderkruiper
- 31.8 Zilveren satijnzwam
- 31.9 Egel

4.3 Soortenrijkdom

Hoewel de oppervlakte van Zoetermeer maar 0,1% van Nederland bedraagt, vindt een groot aantal planten- en diersoorten een geschikt leefgebied in en rond onze stad. Zo is de afgelopen 15 jaar ongeveer de helft van het aantal in Nederland voorkomende plantensoorten in Zoetermeer aangetroffen. Ook broedt meer dan de helft van de Nederlandse (broed-)vogels in onze stad. Van alle in Zoetermeer voorkomende soorten zijn er ongeveer 180 wettelijk beschermd. Deze soorten zijn opgenomen in de Veldgids beschermde planten en dieren van Zoetermeer (maart 2011).

Soortgroepen	Zoetermeer	Nederland
Wilde flora	738	Ca. 1400
(Broed)vogels	106	190
Dagvlinders	18	53
Libellen	22	64
Vleermuizen	8	20
Overige zoogdieren	20	37
Amfibieën	6	16
Vissen	21	45
Paddenstoelen	630	Ca. 3500

Tabel 4.2 Soortgroepen met hun vertegenwoordigers in Nederland en in Zoetermeer Bron: particulier gegevensverzamelende organisaties

Toelichting:

Het aantal in de tabel weergegeven wilde plantensoorten in Zoetermeer is de som van alle waargenomen soorten in de periode 1995 – 2011. Gedurende de laatste 5 jaar zijn 574 soorten aangetroffen. Bron: KNNV-plantenwerkgroep Zoetermeer

4.4 Gebieden van regionale betekenis met hun natuurkernen

4.4.1 Unieke bijdrage

Zoetermeer heeft momenteel vier natuurkernen. Deze gebieden liggen aan de rand van de stad en zijn van regionale betekenis. Deze gebieden samen vormen de basis voor de relatief hoge biodiversiteit in Zoetermeer. Omdat ieder gebied een ander karakter heeft, leveren ze stuk voor stuk een unieke bijdrage aan de biodiversiteit.

De natuurkernen zijn:

- Het begrazingsgebied in het Buytenpark;
- Het natuureiland in het Westerpark;
- Het Prielbos;
- De Benthuizerplas.

4.4.2 Gebieden met regionale betekenis

Naast bovengenoemde natuurkernen heeft Zoetermeer een aantal bijzondere (deel)gebieden met een regionale betekenis, ook voor de biodiversiteit. Hieronder volgt een korte beschrijving van de natuurkernen en overige gebieden met een regionale betekenis.

Natuurkernen

Het begrazingsgebied in het Buytenpark is heuvelachtig met 'toppen' tot 20 meter boven maaiveld en een ruige begroeiing met hier en daar spontaan struikgewas. Het gebied is 40 ha groot en wordt begraasd door Drentse heideschape, Galloway-runderen en Exmoorponys. Het gebied staat bekend om zijn hoge muizenstand met als gevolg dat een 5-tal uilensoorten er komen foerageren. Het natuureiland in het Westerpark omvat het hart van het park met een afwisseling van bloemrijk hooiland, boom-singels en natuurlijke bosvakken. Het eiland bevat ook een natuurtuin, een schaapsweide en een apart vogeleiland. De kwaliteit van de veelal orchideerijke hooilanden is tot ver over de gemeentegrenzen bekend.

De 4 natuurkernen in beeld

- 33.1 De Benthuizerplas
- 33.2 Begrazingsgebied in het Buytenpark
- 33.3 Het Prielenbos
- 33.4 Het natuureiland in het Westerpark

Het Prielenbos is een spontaan stuk moerasbos, dat ontstaan is ten tijde van het graven van de Zoetermeerse plas. Het heeft zich gedurende de laatste decennia ontwikkeld tot een ruig elzenbroekbos met een indrukwekkende lijst met korstmossen- en paddenstoelsoorten. De vogelkijkhut trekt veel bezoekers, ook door de vrijwel continue aanwezigheid van de ijsvogel.

De Benthuiserplas is hydrologisch geïsoleerd van de andere twee plassen. Het was indertijd de eerste plas in deze regio met een variabel peil. Het resultaat van deze ingreep is dat de waterkwaliteit zich in positieve zin onderscheidt van die van de andere plassen. De eilanden in de plas oefenen een grote aantrekkingskracht uit op broedende pionier-/watervogels zoals visdiefje, kluut en kokmeeuw.

Overige gebieden met een regionale betekenis

Het Balijbos (360 ha) sluit aan op het Bieslandse bos en het Delftse Hout en vormt de groene verbinding met Delft. Het oudste deel (aanplant vanaf 1986) ligt op Zoetermeers grondgebied. De laatste jaren wordt meer ruimte gecreëerd voor natuur(beleving).

Het Westerpark is een recreatiegebied van 160 ha. dat vanaf eind jaren '70 in fasen is aangelegd, Het park heeft een natuurlijk karakter met een afwisseling van glanshaver hooilanden en bosplantsoen. In het ontwerp zijn oude landschappelijke structuren opgenomen in de vorm van singels en watergangen.

De Nieuwe Driemanspolder is nu nog voor het grootste deel in agrarisch gebruik maar zal worden getransformeerd tot een gebied waar waterberging, natuur(beleving) en recreatie de hoofdrol spelen.

Roeleveen, ten westen van het Westerpark, is 55 ha groot en kent naast twee ondiepe zandwinplassen een overwegend agrarische functie. Het noordelijke gebied is deel van het provinciale Ecologische Hoofd Structuur. Er zijn plannen voor de vorming van een "natuurvriendelijke" golfsterrein in het zuidelijk deel met een ecologische verbindingzone.

Het Buytenpark is opgebouwd uit drie delen: de "buitenbergen", het tussengebied met een begraafplaats en sportvoorzieningen, en een wijkpark dat de wijk Buytenwegh begrenst. Het bergachtig begrazingsgebied huisvest een vogeltelpost en toont een schitterend panorama van het zuidwestelijk deel van de Randstad.

De Meerpolder is de oudste polder binnen het gebied van Rijnland. De polder heeft een overwegend agrarische functie en is o.a. bekend om zijn weidevogels. De ringsloot en zijn oevers zijn leefgebied van de waterspitsmuis.

Het Noordelijk plassengebied bestaat uit drie plassen: een diepe zandwinplas (Zoetermeerse plas) een ondiepe plas (Noordhovense plas) en de Benthuiserplas. De drie plassen worden omgeven door natte hooilanden, moerasboselementen en een plek waar brakke kwel aan de oppervlakte komt.

Het Bentwoud is een gepland bosgebied tussen Zoetermeer en Waddinxveen en bedoeld als ecologische stapsteen tussen de binnenduinrandbossen en de bossen van de Utrechtse heuvelrug. Vooral de driehoek tussen Oosterheem en Benthuisen is van belang voor Zoetermeer.

De Landscheidingszone Rokkeveen (Landsingpad) vormt voor een belangrijk deel de oostelijke grens van Zoetermeer en verbindt Rokkeveen, onder de A12 door, met de Rotte. De oude veenkade wordt begeleid door water dat door het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard als belangrijk in het kader van de KRW (Kaderrichtlijn Water) is aangewezen.

De A12-zone is een smalle, ruigbegroeide strook met infrastructuur, die Zoetermeer verdeelt in een noordelijk en zuidelijk deel.

De Rottezoom, even buiten Zoetermeer in zuidoostelijke richting, is gepland als recreatiegebied van 280 ha groot. Dit gebied vormt de noordelijke voortzetting van de recreatiezone Rottemeren en vergroot de mogelijkheden voor natuur, recreatie en waterberging. Veel is echter nog onzeker maar door een juiste inrichting die rekening houdt met en inspeelt op het bodem- en watersysteem is vanwege de transformatie van agrarisch naar natuur- en recreatiegebied een verhoging van de biodiversiteit zeker te verwachten.

Groene lijnen en parken in de stad

- 35.1 Randstadrail voorjaar
- 35.2 Burgemeester Hoekstrapark
- 35.3 Heempark Oosterheem
- 35.4 Randgroen Oude Dorp
- 35.5 Hoogbouwpark Meerzicht

4.5 Groene lijnen en parken in de stad

Zoetermeer heeft een groene uitstraling. Dat heeft de stad voor het belangrijkste deel te danken aan de grote groene structuren en parken, die sterk wisselen in vorm en omvang. Het zijn spoorlijnen, stadswegen, oude weteringen en een aantal grote en kleine parken die stedelijke voorzieningen herbergen en/of door hun ligging (aan een belangrijke stedelijke structuur) van grote betekenis zijn voor de biodiversiteit in de stad. Zij vormen de belangrijkste schakels van de regio naar het hart van de stad en de wijken. Gebleken is dat het stelsel van oude weteringen de vaste vliegroutes markeert voor de belangrijkste vleermuissoorten in de stad. Ook voor zwaluwen, egels en libellen zijn de grote blauwgroene structuren belangrijk. Aanwezigheid van deze soortgroepen zegt veel over de kwaliteit van deze groene structuren. Natuur is hier vaak de belangrijkste nevenfunctie. De ambities voor biodiversiteit zijn minder hoog dan die voor de regio, maar het stadsniveau kent wel habitat voor een aantal typisch Zoetermeerse soorten, waaronder de beschermde bittervoorn en onze ambassadeurssoort: de Witte waterlelie.

4.5.1 De groene structuurlijnen

RandstadRail

RandstadRail doet vrijwel alle Zoetermeerse wijken ten noorden van de A12 aan. De taluds van de spoorbaan zijn begroeid met ruigte, hagen en struweel. Door hun ligging op voor het publiek vaak moeilijk toegankelijke plekken en door het extensieve beheer is dit structurelement van grote betekenis voor de stedelijke biodiversiteit, met name voor struweelvogels.

De hoofdwegenstructuur

De hoofdwegenstructuur van Zoetermeer dringt vanuit de randen door tot in het hart van de stad. De structuur is voorzien van een zeer gevarieerde natuurlijke groeninrichting met bloemrijke hooilanden, bosplantsoen en laanbomen. Zoetermeer dankt haar groene imago en uitstraling voor een belangrijk deel aan deze bloeiende bermen, met als symbool de margriet.

De weteringen

De oude weteringen zijn te herkennen aan hun hoge ligging in het landschap en het heldere water dat in de zomer veelal rijkelijk is voorzien van drijfbladplanten. Gezien het verleden is deze oude structuur de enige plek in Zoetermeer waar het veen niet is afgegraven. De oevers bieden daardoor plaats aan een kenmerkende oeverflora. Ook het water rond het oude Dorp is een onderdeel van deze oude structuur.

4.5.2 Parken en randgroen

Wijkparken met strategische ligging

Een aantal wijkparken is door hun ligging, direct aan de groene basisstructuur, voor de biodiversiteit in de stad van groot belang.

Dat geldt voor:

- Het hoogbouwpark in Meerzicht, gelegen aan de Voorwegwetering;
- Het Venedepark/Arianepark, gelegen aan de Delftsewallenwetering en de A12;
- De Seghwaertse hout, gelegen aan de Zegwaardseweg en -wetering;
- De Wijdse Weide, gelegen aan de Leidse wallenwetering.

Deze parken vormen in samenhang met de groene structuurlijnen een groter geheel, waardoor de waarde voor de biodiversiteit toeneemt.

Stadsparken

De stadsparken Hoekstrapark, Binnenpark, Van Tuylpark en Heempark verschillen weliswaar van ouderdom, grootte, vorm en functie; ze hebben ook een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Zo is bij de inrichting veel gewerkt met inheemse soorten, is er een afwisseling van gazon en bloemrijk hooiland, speelt water een belangrijke rol en zijn de bodemkenmerken (hoogte maaiveld ten opzichte van het grondwater) vergelijkbaar.

Randgroen

Het randgroen aan de noord- en westzijde van de stad speelt een specifieke rol voor de biodiversiteit in de overgang van stad naar land:

Kansrijke habitats in Zoetermeer

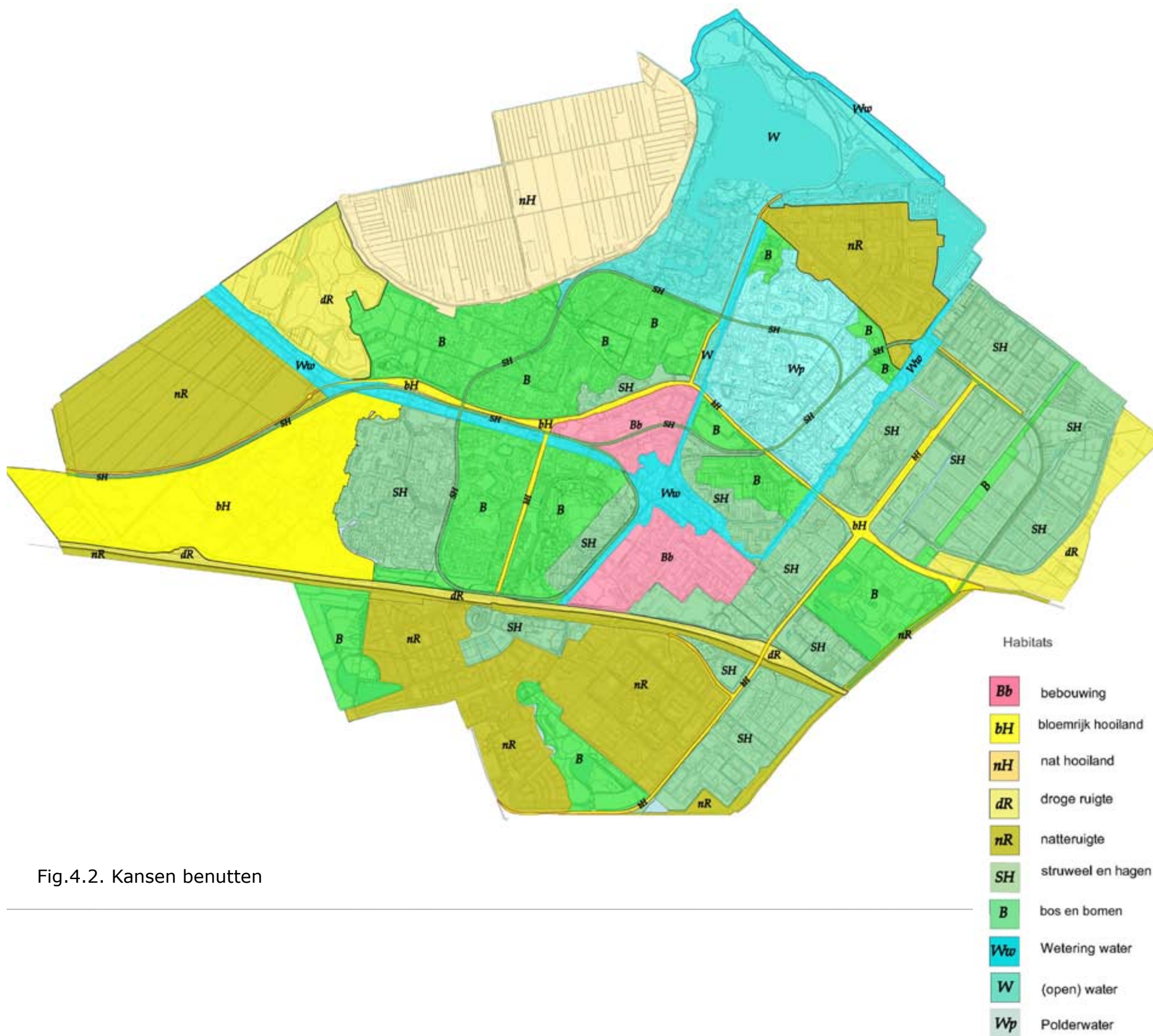

Fig.4.2. Kansen benutten

- het randgroen Rokkeveen, (met Floriadepark en poldertuinen)
- het randgroen Buytenwegh (met het oude wijkpark en de begraafplaats)
- het randgroen de Leyens (met Het Lange Land en Aastrand).

4.6 Elke wijk zijn eigen biodiversiteit

Veel Zoetermeerse wijken zijn ontworpen in een tijd dat landschap en ecologie populair waren. Oorspronkelijke landschapselementen als oude tochten, windsingels en boomgaarden zijn in het ontwerp van de wijk meegenomen. Bij de groene inrichting werd voor een belangrijk deel gekozen voor inheemse bomen en struiken. Vooral in Meerzicht, Buytenwegh de Leyens en Seghwaert heeft dit geleid tot een woonomgeving met een opvallende soortenrijkdom.

Elke wijk heeft zijn eigen kenmerken voor biodiversiteit:

Buytenwegh de Leyens

Buytenwegh en de Leyens-zuid: windsingels, oude polder-tochten, boomgaardjes, kleinschalig openbaar groen, veel bosplantsoen.

De Leyens-noord: haventjes met kademuren en water op 4.00 m – NAP.

Centrumgebied

- Dorp: oude bebouwing, dikke bomen (laanbeplanting), hagen, Wilhelminapark
- Driemanspolder: hoogbouw, grootschalig openbaar groen, laanbeplanting langs ontsluitingswegen
- Palenstein: hoogbouw, grootschalig openbaar groen, waterpartijen met natuurvriendelijke oevers
- Stadshart: stenen ruimte met platte daken, balkons, "stadstuin"

Meerzicht

Hoogbouw in parklandschap, laagbouw gericht op het Westerpark, ontsluitingsweg met laanbeplanting, groene lobben vanuit het Westerpark

Oosterheem

Wegen met brede profielen en laanbeplanting, natuurvriendelijke oevers, wadi's, veel kunstmatige nestgelegenheid voor stadvogels, vogelbosjes en vogelkijkhoeken, braakliggende terreinen

Rokkeveen

Lange wegen met laanbeplanting, singels begeleid door natuurlijk begroeide oevers, groen geclusterd in parken, zoals het hertenpark en het Floriadepark (een overblijfsel van de Floriade '92).

Seghwaert-Noordhove

- Seghwaert: windsingels, vijvers omsloten door woonblokken, laanbeplanting langs belangrijke wijkwegen, kleinschalig openbaar groen, veel bosplantsoen, park Seghwaert
- Noordhove: lange wegen met laanbeplanting, singels met begroeide oevers, Aldo van Eyckpark

Bedrijventerreinen

Relatief veel openbare ruimte, rust na vijven en in het weekend, braakliggende percelen.

Kansen benutten

Op basis van de eerder gemelde wijk en/of gebiedskenmerken en de analyse van de beschikbare natuurwaarnemingen zoals die in de loop der jaren zijn verzameld bleek dat er voor de biodiversiteit nog heel wat onbenutte kansen liggen. Om die in beeld te brengen zijn voor ieder gebied de meest kansrijke habitats op de kaart van Zoetermeer (fig 4.2) geprojecteerd. De gekozen habitatindeling sluit nauw aan bij die in de Veldgids voor beschermde planten en dieren van Zoetermeer is gehanteerd. Kenmerkende soorten voor ieder habitat vindt u in bijlage 2 op blz.51. van deze visie.

Bij (her)inrichting, onderhoud en beheer kan door de kansrijke habitats te benutten zowel de identiteit als de biodiversiteit van de betreffende wijk, het betreffende bedrijventerrein en/of groengebied worden versterkt.

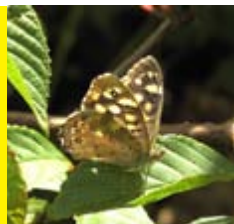
NB: de gebruikte natuurgegevens zijn o.a. afkomstig uit de NDFF (Nationale Databank voor Flora en Fauna, de jaar-

Het vergroenen van de (stenen) buitenruimte

- 39.1 De Weidemolen met groendak
- 39.2 Groen schoolplein in Seghwaert
- 39.3 Groene open verharding
- 39.4 Groen dak Bijdorp
- 39.5 Mossedumbegroeiing
- 39.6 Groene wand, plint Dunantflat
- 39.7 Groene dak Spazio Centrum West
- 39.8 Het vergroenen van een parkeergaragewand in het Stadshart.

lijks gehouden MUS-tellingen, de in opdracht van de gemeente uitgevoerde onderzoeken naar beschermde flora en fauna en het gemeentedeekkende vlermuisonderzoek dat in de periode 2006 – 2009 plaatsvond.,

4.7 Stadsboerderijen en wijktuinen

Met specifieke fokprogramma's werken de stadsboerderijen aan de instandhouding van oude huisdierrassen, waarmee zij op de meest fundamentele manier bijdragen aan de biodiversiteit.

De wijktuinen zijn met hun enorme variatie aan natuurvriendelijk verbouwde gewassen belangrijke steunpunten voor biodiversiteit in de stad. Met name de (wilde) bijen profiteren hiervan.

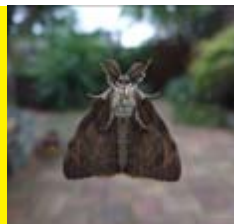

**BENT U
AL BETRAPPT
OP 'T ZAAIEN
VAN
BLOEMEN
IN 'T
OPENBAAR GROEN**

Loesje

POSTBUS 1045

6801 BA ARNHEM

4.8 Partners, ontwikkelingen en kansen voor samenwerking

Partners identificeren

Van het grondoppervlak (op maaiveld) van de gemeente Zoetermeer is 26% in particulier bezit (zie tabel 4.2: grondgebruik). Particuliere tuinen, bedrijven- en kantoorterreinen en terreinen rond ziekenhuizen en verzorgingstehuizen leveren elk hun eigen bijdrage aan de biodiversiteit in onze stad. Uiteraard is deze bijdrage sterk afhankelijk van de inrichting en het beheer van deze terreinen.

Water excl. Tuinvijvers	9%
Gebouwen en verharding	35%
Openbaar groen	30%
Privé terreinen	26%

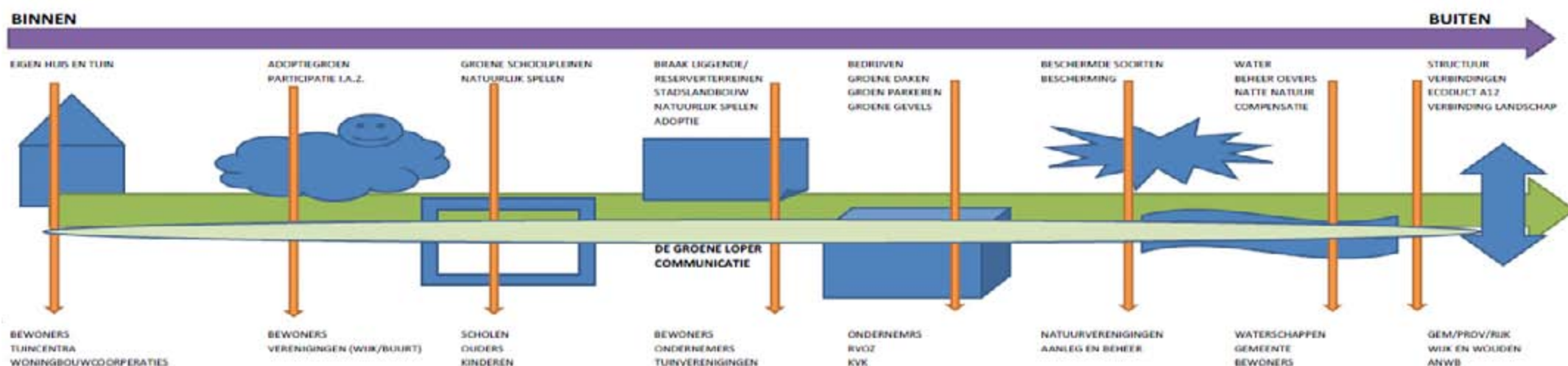
Totaal grondoppervlak gemeente Zoetermeer 100%

Tabel 4.2 Grondgebruik in Zoetermeer

Bron: Basiskaart functies soztgta 010210

De gemeente, bewoners, natuurorganisaties, kunstenaars en architecten, ondernemers, onderwijs/jeugd, waterschappen en andere overheden zijn samen verantwoordelijk voor hun omgeving of werkgebied. Ieder beïnvloedt, elk op eigen wijze en schaalniveau, de biodiversiteit in onze stad. Samen vormen wij de partners die ervoor kunnen zorgen dat de biodiversiteit in Zoetermeer wordt behouden en kansen worden benut om de biodiversiteit te verhogen.

Hieronder wordt per partner beschreven wat de huidige bijdrage is en welke ontwikkelingen er in de nabije toekomst verwacht worden. Ten slotte wordt per partner vermeld welke kansen er voor biodiversiteit zijn.

figuur 4.2: Schematische weergave van potentiële partners die op elk schaalniveau invloed kunnen uitoefenen of een bijdrage kunnen leveren aan de biodiversiteit in onze stad.

Vleermuizen in Zoetermeer

bron: Vleermuizen in Zoetermeer bSR-rapport 156 (2004-2010)

De gemeente

Coalitie Biodiversiteit 2010

De gemeente heeft zich aangesloten bij de Coalitie Biodiversiteit 2010. Deze coalitie bestaat uit een brede vertegenwoordiging van gemeenten, provincies, maatschappelijke organisaties en bedrijven die zich geïnteresseerd heeft om bij te dragen aan de instandhouding van de biodiversiteit. Gezien de speciale band die Zoetermeer heeft met de witte waterlelie (de "Meerbloem") is deze soort tot ambassadeurssoort gekozen. Met een dergelijke soort in haar vaandel is het uitdragen van deze biodiversiteitsdoelstelling wel erg gemakkelijk!

Wet- en regelgeving

De gemeente heeft een eigen gedragscode voor de Flora- en faunawet laten opstellen die in 2010 door het ministerie van LNV is goedgekeurd. Om de in Zoetermeer voorkomende beschermde soorten beter te herkennen, heeft de gemeente vervolgens ook een Veldgids samengesteld met informatie over deze soorten. De Zoetermeerse gedragscode en de Veldgids samen moeten het op peil houden van de beschermde soorten en daarmee een belangrijk deel van de biodiversiteit borgen. Verder vormen bestemmingsplannen en vergunningen een belangrijk wettelijk kader voor de bescherming van de soorten, alles gebaseerd op landelijke regelgeving.

Natuur- en milieueducatie

De gemeente Zoetermeer is al jaren actief op het gebied van Natuur- en Milieueducatie (NME). Werk dat essentieel is om inwoners bewust te maken van de biodiversiteit in hun stad. Weet wat er leeft! Op vrijwel elke wijktafel zijn er voorbeelden waaruit je inspiratie kunt putten om je eigen tuin vogel-, vlinder- en egelvriendelijker te maken. Mensen die zelf geen tuin hebben kunnen bij de wijktafel terecht om er een stukje grond te huren om op natuurvriendelijke wijze eigen groente en bloemen te kweken of er gratis kruiden te komen plukken.

Door de NME-werkzaamheden is er een belangrijk netwerk opgebouwd en veel kennis en ervaring opgedaan met samenwerking. Dit biedt een goede basis voor intensivering van de samenwerking en participatie. Het is belangrijk ge-

bleken om aan te haken op bestaande behoeften van betrokken partijen, zoals inwoners. Deze komen o.a. naar voren in enquêtes, tijdens het spreekuur van de wijkwethouder, op de wijkpost en wijkwebsite. De gemeente werkt met WijkOntwikkelingsPlannen (WOP) en WijkActiePlannen (WAP) waarin die wensen kunnen worden meegenomen en vertaald naar concrete acties. In speciale gevallen kan een zogeheten 'droomsessie' worden georganiseerd, waarbij iedereen hardop zijn/haar wensen kenbaar kan maken.

Beheer

De huidige beheerpilot in Oosterheem is een mooi voorbeeld hoe bestaande behoeften van bewoners kunnen worden gecombineerd met biodiversiteit. Bij deze pilot worden de rietkragen in blokken gemaaid. Op die manier wordt tegemoet gekomen aan de wensen van bewoners. Zij hadden aangegeven meer uitzicht op het water te willen hebben. Tegelijkertijd wordt rekening gehouden met de biodiversiteit doordat een gedeelte van het riet blijft staan en het habitat voor de kleine kareliet behouden blijft. Uit de omnibusenquête van 2011 blijkt dat deze vorm van oeverbeheer het meest wordt gewaardeerd. Nader onderzoek naar het effect op de biodiversiteit kan een verdere onderbouwing leveren voor het breder toepassen van deze beheervorm ook op andere plaatsen in Zoetermeer. Er kan veel voor de biodiversiteit worden bereikt als de gemeente een actieve houding blijft aannemen. Op die manier gaat er ook een helder signaal naar medewerkers, inwoners en andere betrokkenen. Voorlichting en communicatie over waar de gemeente voor staat en gaat op het gebied van biodiversiteit kunnen een stimulerend effect hebben op andere partners. Herhaling is daarbij cruciaal.

De gemeente is ook verantwoordelijk voor een groot aantal kunstwerken (gemalen, bruggen, duikers, etc). Een aantal van deze kunstwerken is de komende jaren aan vervanging toe. Vervanging van deze kunstwerken biedt kansen voor het verhogen van de biodiversiteit. Door vooraf in kaart te brengen of en in hoeverre het huidige kunstwerk een knelpunt vormt voor bepaalde soorten, kan beoordeeld worden of een aanpassing aan het vervangend ontwerp gewenst is. Eenvoudige faunavoorzieningen kunnen een knelpunt

Samenwerken voor meer biodiversiteit

- 45.1 Het planten van bomen en struiken in de nieuwe natuurpeelplek in het Binnenpark
- 45.2 Natuurcommunicatie samen met de lokale natuurverenigingen
- 45.3 Vlindertuin met het grootste insectenhotel (achteraan) van Zoetermeer

(deels) tenietdoen. De Leidraad faunavorzieningen bij infrastructuur (RWS, 2011) geeft een goed overzicht van mogelijkheden. Een recent geslaagd voorbeeld hiervan is de oude fietstunnel onder de A12 ter hoogte van Roeleven die vervangen is door een nieuwe en als faunapassage wordt ingericht.

Ook bij de jaarlijkse vervanging van o.a. bomen, lichtmasten, speelplekken (ca 20) kan biodiversiteit worden meegenomen in de keuze van vervangend materiaal.

Inwoners; grote waardering

Inwoners van Zoetermeer zijn zich steeds meer bewust van de rijkdom aan plant- en diersoorten in hun stad. Zij weten die ook steeds meer te waarderen. Dat blijkt o.a. uit de resultaten van de gemeentelijke omnibusenquête van 2009 waarin bewoners niet alleen naar hun beleving maar ook naar hun waardering van de spontaan levende planten en dieren in Zoetermeer werd gevraagd.

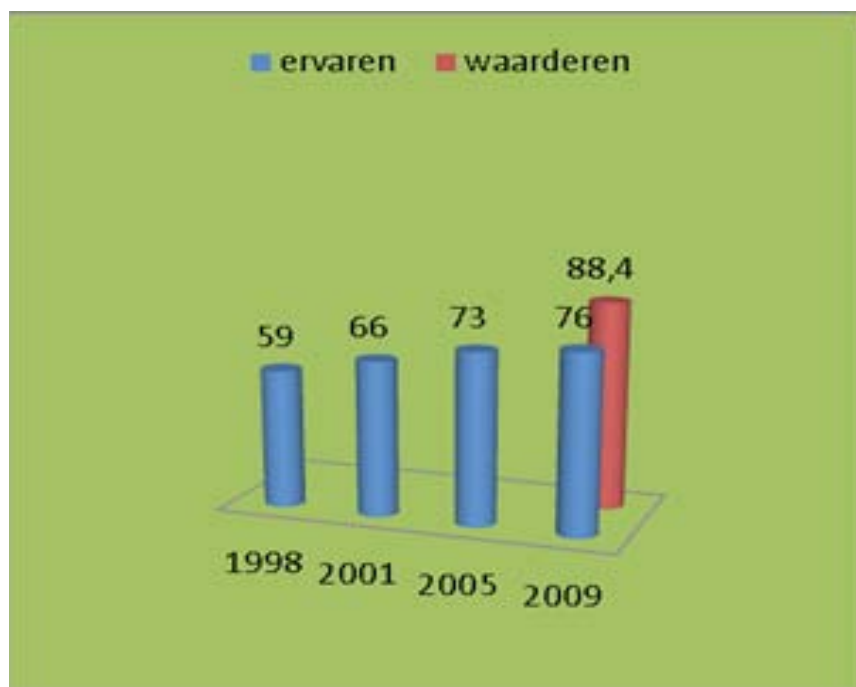

Fig. 4.5: Beleving en waardering Stadsnatuur
Bron: Omnibusenquête 2009

In de directe woonomgeving is het adoptiegroen erg succesvol gebleken. Met het adopteren van een stukje 'groen' kunnen de omwonenden actief betrokken worden bij biodiversiteit dicht bij huis. Inmiddels is ruim 4 ha uitgegeven als adoptiegroen en zijn er ca 1000 bewoners actief.

Een andere kans is de renovatie en verkoop van flats in de wijk Meerzicht door de woningcoöperaties. Meer woningen in particulier bezit vergroot de bereidheid bij mensen om te participeren in een project. Anderzijds vormt het toegenomen oppervlak verharding in particuliere tuinen juist een bedreiging voor de biodiversiteit, die aandacht behoeft. De gemeente zou hier ideeën kunnen aandragen om de tuin met een minimale onderhoudsinspanning geschikt te maken voor natuurbeleving in en om het huis. De manier van communiceren moet wel aansluiten bij actuele communicatievormen, zoals op dit moment bijvoorbeeld Twitter. Ook kan de gemeente informatie verstrekken bij particuliere initiatieven. Voorlichting over het natuurvriendelijk inrichten van tuinen is noodzakelijk om de alsmaar stijgende "versteningstrend" tegen te gaan.

Natuurorganisaties

In Zoetermeer zijn verschillende natuurverenigingen actief. Zij beschikken over veel kennis van de lokale biodiversiteit, inclusief het voorkomen van beschermde plant- en diersoorten in Zoetermeer. Door het structureel monitoren van bepaalde soortgroepen in de parken, is in de loop der jaren veel kennis verzameld die de gemeente bij het beheer kan gebruiken. Uitwisseling van gegevens tussen gemeente en verenigingen via websites als Waarneming.nl kan gunstig uitpakken bij het op peil houden van de biodiversiteit. Hoewel de gemeente hier haar eigen verantwoordelijkheid draagt, kan de kennis en ervaring van deze verenigingen wellicht nog beter worden benut. Daarnaast beschikken de natuurverenigingen over een uitgebreid vrijwilligersnetwerk. Vanuit inwoners is er een toenemende behoefte aan activiteiten buitenshuis (ook in de natuur) zoals kinderspeurtochten en natuurwerkdagen, bijvoorbeeld in de vorm van een teambuilding activiteit. Door deze buitenactiviteiten neemt de waardering voor natuur en biodiversiteit toe. Ook de interesse van mensen, en de mate waarin men een beroep doet op natuurverenigingen en de team Natuur- en Milieueducatie, nemen toe.

Samenwerken voor meer biodiversiteit

- 47.1 Werken aan adoptie groen in Seghwaert
- 47.2 Het resultaat mag er zijn
- 47.3 Geadopteerde boomspiegel in Noordhove
- 47.4 Eten uit de eigen kruidentuin in De Leyens

Ondernemers

Ondernemers bleken de afgelopen jaren niet alleen bereid om te investeren in groen op hun terreinen, maar ook om rotondes in het openbaar gebied te adopteren. Daarnaast zijn bedrijven in toenemende mate op zoek naar inspirerende locaties om zich te vestigen. Uit onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van groen daar een belangrijke rol bij speelt. Dit lijkt een groeimarkt, waar de gemeente in kan faciliteren door het aandragen van ideeën en handvatten. In Zoetermeer zijn veel bedrijven gevestigd die een MVO beleid hebben, waarin ze ook uitspraken doen over biodiversiteit of natuur. Deze bedrijven kunnen en willen een actieve bijdrage leveren aan de Zoetermeerse biodiversiteit. Vaak moeten ze nog wel op de mogelijkheden gewezen worden.

Ook door middel van samenwerking kunnen kansen worden gecreëerd. Voorbeelden zijn hoveniers, groen-/bouwmarkten, en scholen (maatschappelijke stages) maar ook het samenwerken met de zorgsector en het onderwijs. Uit studies van het RIVM en de Raad voor Volksgezondheid blijkt dat de nabijheid van groen in verzorgings- verpleeg- en ziekenhuizen een positief effect heeft op de gezondheid en het welbevinden van de mensen die er verblijven. Ook kan de gemeente samenwerken met projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen etc. Zij hebben vaak areaal groen in beheer. Voor hen geldt dat de woonomgeving en de woningen aantrekkelijk zijn wanneer voldoende en duurzaam groen aanwezig is. Speciaal aandachtspunt is het beheer dat wordt toegepast. De gemeente past al jaren een gifvrij beheer toe. Helaas neemt het gebruik van gif door derden juist toe. Door samenwerking te zoeken met deze beheerders en goede voorlichting te geven kan de gemeente deze negatieve trend een halt toeroepen.

Onderwijs en jeugd

Het beleidsdocument "Integrale Visie Jeugd" stimuleert de vorming van kinderen tot 'goede burgers'. Dit gebeurt onder andere door het stimuleren van een goed klimaat thuis, op straat en op school. Biodiversiteit kan daarbij als belangrijk thema worden ingezet. Immers, goede zorg voor plant en dier heeft ook effect op de sociale omgangs-

vormen. Op die manier kan een dubbel effect worden bereikt: er is aandacht voor behoud van de biodiversiteit in de wijken en deze aandacht voor biodiversiteit kan bijdragen aan de ontwikkeling van goed functionerende burgers.

Daarnaast is het thema 'gezonde voeding, groen en welzijn' erg actueel. Veel mensen zijn daar bewust mee bezig. In dat kader is ook de vraag ontstaan naar natuurlijke speelplekken en groene speelpleinen.

De laatste jaren wordt steeds meer aandacht besteed aan speelmogelijkheden voor kinderen in een natuurlijke omgeving. Deze natuurspeelplekken prikkelen kinderen om zelf hun spel te verzinnen en brengen hen ook meer in contact met de natuur. Zo zijn er, op initiatief van de bewoners, inmiddels gerealiseerd of in uitvoering:

- Rokkeveen: Het speelbos in het Balijbos;
- Oosterheem: 'Vrijbuiten' in Heempark;
- Palenstein: naast het Castellum;
- Buytenwegh – De Leyens: in het Binnenpark.

Een paar jaar geleden is ook gestart met initiatieven tot het vergroenen van schoolpleinen. Dit bleek een enorm succes en heeft geleid tot meer natuurbeleving van kinderen in en om de school. Beide trends bieden goede mogelijkheden voor het vergroten van de biodiversiteit.

Tenslotte bieden ook (jaar)thema's zoals '2012 - jaar van de bij', of speciale dagen zoals internationale dag van de biodiversiteit of Boomplantdag goede kansen voor biodiversiteit. Door in te spelen op bovengenoemde trends en thema's leren kinderen al vroeg hoe fijn het is om natuur om zich heen te hebben.

Samenwerken voor meer biodiversiteit

- 49.1 Het overzetten van krabbescheer creert mogelijkheden voor de groene glazenmaker
- 49.2 Krabbescheer en een goed waterbeheer geeft een grote biodiversiteit
- 49.3 Het gereedmaken van de oeverwaluwwal in Oosterheem voor het nieuwe broedseizoen
- 49.4 De eerste vogelvide toegepast in het Dorp tijdens de stadsvogelcampagne
- 49.5 Onthulling van de huiszwaluwtil, voorjaar 2009

Waterschappen

De gemeente Zoetermeer heeft met de beide waterschappen een beheerconvenant gesloten waarbinnen in 2011 met het Hoogheemraadschap van Rijnland aanvullende afspraken zijn gemaakt over het beheer en onderhoud van het stedelijk water. Belangrijk daarbij is dat het beheer zich niet alleen richt op de watergangen maar ook op de bijbehorende oevers. De gemeente heeft inspraak op de bestekken en kan aanpassingen doorvoeren ten gunste van biodiversiteit. Het op juiste wijze uitvoeren van het bestek blijft ook naar de toekomst toe een belangrijk aandachtspunt. Ook het actualiseren van het KRW-programma dat plaats vindt voor 2015 levert ongetwijfeld kansen op voor biodiversiteit.

Met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) zijn nog geen aanvullende afspraken gemaakt. Hier liggen kansen voor biodiversiteit door de samenwerking te versterken en in te zetten op zorgvuldig beheer en onderhoud. Op termijn kan ingezet worden op het actualiseren van het uitvoeringsprogramma van het waterplan waar door verbeteringsmaatregelen een verhoging van de biodiversiteit en de ecologische waterkwaliteit kan worden bereikt. De waterkwaliteitsbeeldenbenadering van HHSK kan hierbij een praktisch hulpmiddel zijn.

Momenteel vindt op onregelmatige basis overleg plaats tussen de gemeente en de beide waterschappen met betrekking tot beheer en onderhoud. De gemeente zou graag zien dat dit overleg op een meer regelmatige basis plaatsvindt, bijvoorbeeld twee keer per jaar. Biodiversiteit en daaraan gerelateerde zaken zouden daarbij vaste agendapunten kunnen worden. Tijdens het overleg zou ingezet moeten worden op het afspreken van toetsbare doelen die later gecontroleerd kunnen worden.

Een concrete kans die in samenspraak met de waterschappen nader onderzocht wordt, is de ontwikkeling van een verlandingszone in een doodlopende wetering. Door dit deel van de watergang niet jaarlijks te schonen ontstaat geschikt habitat voor waterplanten zoals krabbenscheer

en daarmee kansen voor een libellensoort als de groene glazenmaker.

Andere overheden en beheerders

Gemeenten, het Stadsgewest Haaglanden, de Metropoolregio, de Provincie, Staatsbosbeheer, landbouwers en Europa zijn belangrijke partners voor m.n. verhoging van de biodiversiteit in de grotere groenstructuren om de stad die ook regionaal van grote betekenis zijn. We werken met deze partners al samen in de gebieden Buytenhout, Land van Wijk en Wouden en de Rottezoom.

Bijlage 1

Potentieel natuurlijke vegetatie

Inleiding

Zoetermeer is gelegen in het gebied van de Centrale Droogmakerijen van Zuid-Holland. Iedere streek in ons land kent in principe zijn eigen natuurlijke vegetatie. De vochthoudende kleibodem in combinatie met de heersende hydrologische condities bieden kansen voor de ontwikkeling van essen-iepenbossen.. Deze bossen zijn vooral bekend om hun grote soortenrijkdom. Het essen-iepenbos kent zowel een droge als een natte variant.

In de tabel staan de bijpassende soorten vermeld.

Soorteninhoud essen-iepenbos		
<i>Boomlaag</i>	<i>Struiklaag</i>	<i>Kruidlaag (indicatief)</i>
<i>Gladde iep</i>	<i>Meidoorn</i>	<i>Speenkruid</i>
<i>Gewone es</i>	<i>Wilde kardinaalsmuts</i>	<i>Geel nagelkruid</i>
<i>Zoete kers</i>	<i>Hondsroos</i>	<i>Reuzenzwenkgras</i>
<i>Gewone esdoorn</i>	<i>Rode kornoelje</i>	<i>Groot heksenkruid</i>
<i>Schietwilg</i>	<i>Hazelaar</i>	<i>Grote keverorchis</i>
<i>Zomerlinde</i>	<i>Vogelkers</i>	<i>Hondsdrif</i>
<i>Noorse esdoorn</i>	<i>Dauwbraam</i>	<i>Zevenblad</i>
<i>Witte paardenkastanje</i>	<i>Sleedoorn (licht)</i>	<i>Fluitenkruid</i>
<i>Hemelboom</i>	<i>Wegedoorn (licht)</i>	<i>Kleefkruid</i>
<i>Zomereik</i>	<i> Sneeuwbes (stinzplant)</i>	<i>Grote brandnetel</i>
	<i>Aalbes</i>	<i>Kluwenzuring</i>
	<i> Spaanse aak</i>	
	<i>Gewone vlier</i>	

Soorteninhoud nat elzenrijk essen-iepenbos		
<i>Boomlaag</i>	<i>Struiklaag</i>	<i>Kruidlaag (indicatief)</i>
<i>Gewone es</i>	<i>Meidoorn</i>	<i>Rielgras</i>
<i>Zwarte els</i>	<i>Sleedoorn</i>	<i>Kluwenzuring</i>
<i>Gladde iep</i>	<i>Dauwbraam</i>	<i>Gewone smeerwortel</i>
<i>Schietwilg</i>	<i>Grauwe wilg</i>	<i>Ruw beemdgras</i>
<i>Zomereik</i>	<i>Gelderse roos</i>	<i>Kruipende boterbloem</i>
<i>Populier</i>	<i>Vogelkers</i>	<i>Echte valeriaan</i>
	<i>Aalbes</i>	<i>Gewone engelwortel</i>
	<i>Zwarte bes</i>	
Soorteninhoud droog abelen-iepenbos		
<i>Boomlaag</i>	<i>Struiklaag</i>	<i>Kruidlaag (indicatief)</i>
<i>Gewone iep</i>	<i>Meidoorn</i>	<i>Speenkruid</i>
<i>Witte abeel</i>	<i>Gewone vlier</i>	<i>Fluitenkruid</i>
<i>Grauwe abeel</i>	<i> Spaanse aak</i>	<i>Grote brandnetel</i>
<i>Gewone es</i>	<i>Wilde kardinaalsmuts</i>	<i>Hondsdrif</i>
<i>Gewone esdoorn</i>	<i>Sleedoorn</i>	<i>Zevenblad</i>
<i>Zomereik</i>	<i>Hazelaar</i>	<i>Look-zonder-look</i>
<i>Robinia</i>	<i>Bosrank</i>	<i>Geel nagelkruid</i>
	<i>Hop</i>	<i>Robertskruid</i>
		<i>Dagkoekoeksbloem</i>
		<i>Kleefkruid</i>

Bijlage 2 De habitats uit de Veldgids met de kenmerkende soorten

Habitats Veldgids	Omschrijving	Kenmerkende soorten
Bb	Gebouwen en bouwwerken met holtes (spouwen) en al dan niet kunstmatige toevoegingen zoals nestkasten, vogelvides, voorzieningen voor klim- en leiplanten en oolvaarswielen	Gewone dwergvleermuis, Gierzwaluw
Gk	Grond- en waterkerende constructies. Verticale constructies met geschikte groeiplekken voor muurvarens en andere planten.	Steenbroekvaren, Tongvaren
V	Verharding. Horizontaal verharde oppervlakken, variërend van klinkers tot kleischelpen en gras)betontegels	Gele helmbloem, Stijf hardgras
kB	Kale bodem. Pionierbiotoop van volledig onbegroeide tot enkele jaren braakliggende terreinen, al dan niet voorzien van reliëf. Het percentage onbegroeide grond is cruciaal. Ook gronden in agrarisch gebruik vallen in deze categorie.	Oeverzwaluw, Kleine wolfsmelk
bH	Bloemrijk hooiland. Graslandbegroeiing die in het groeiseizoen een aantal maal per jaar gemaaid wordt waarna het maaisel wordt afgevoerd.	Bruin blauwtje, Harige ratelaar
nH	Nat hooiland. Graslandbegroeiing op plekken met een hoge grondwaterstand die in het groeiseizoen eenmaal per jaar gemaaid wordt, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Randvoorwaarde hierbij is dat dit met aangepast (licht) materiaal gebeurt.	Brede orchis, Dotterbloem
dR	Droge ruigte. Ruige begroeiing waar hoge overjarige soorten overheersen en die maximaal één keer per jaar (buiten het groeiseizoen) wordt gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd of die wordt beheerd met behulp van grote grazers.	Grote kaardenbol, Sikkelsprinkhaan
nR	Natte ruigte, rietland, moeras en begroeiing op plasbermen langs natuurvriendelijke oevers die maximaal één keer per jaar (buiten het groeiseizoen) worden gemaaid waarna het maaisel wordt afgevoerd.	Kleine karekiet, Waterspitsmuis
SH	Struweel en hagen, alle typen begroeiing waar de struiklaag bepalend is voor het beeld. Dat kunnen hoge vakbeplantingen, Zeeuwse of meidoorn hagen zijn.	Prachtklokje, Koolmees
B	Bos en bomen, alle begroeiingsvormen en –typen waar bomen beeldbepalend zijn. Dat kunnen (park)bossen, boomsingels, laanbomen e.d. zijn.	Bosuil, Grote keverorchis
Ww	Water van weteringkwaltoit. Helder water op restveen met een rijke oever- en waterplantenbegroeiing waar drijfbladplanten ruim vertegenwoordigd zijn.	Bittervoorn, Witte waterlilie tevens ambassadeursoort
Wp	Water op polderpeilniveau, waaronder tochten, vijvers en singels in wijken en parken dat onder invloed staat van voedselrijke, vaak ook pleksgewijs ijzerrijke kwel.	Watervleermuis, Kleine modderkruiper
W	Open water op tussenboezemniveau met een relatief groot aaneengesloten oppervlak. In Zoetermeer zijn dat de drie plassen van het noordelijk plassengebied.	Meervleermuis, Paling
Habitats hoofdzakelijk aanwezig in wijken		
Gz	Gazon, in de wijken en parken wordt veel oppervlak aan grasland als gazon beheerd. Een voor de natuur interessante variant is het zomergazon waar pas na de langste dag met maaien wordt gestart.	Konijn, Spreeuw
IB	Lage of bodembedekkende beplanting, < 0,5 m. Bermen en plekken waar de bodem bedekt is met houtachtige beplanting	Brede wespenorchis, Wezel
Tu	Groene tuinen bieden door hun grote variatie aan planten en begroeiingsvormen ongekende mogelijkheden voor stedelijke biodiversiteit.	Egel, Huismus

Fotoverantwoording

Bij het samenstellen van dit document hebben wij ons best gedaan om alle rechthebbende van het beeldmateriaal te achterhalen. Wanneer u meent dat U hier foutief of ten onrechte als fotograaf vermeld staat verzoeken wij U contact op te nemen met het secretariaat van de afdeling Stadsontwikkeling van de gemeente Zoetermeer.

Hendrik Baas	13.3 - 49.1 - 49.2
Garry Bakker	9.1 - 9.2 - 9.4 - 31.5
Sheila Bakker	9.6
Linda v.d. Berg	31.2
Marco Borderwijk	13.1
Ben Crombagh	31.7
H.J. Cuper	9.7
Mark Grutters	9.5
Henry van Hoof	45.1
Annet de Jong	13.4 - 15.5 - 31.1 - 39.7
John de Jong	1
Sinie de Jonge	9.3 - 31.8
Maaïke Kentie	15.2 - 39.2 - 45.3 - 47.1 - 47.2 - 47.3 - 47.4
Tilly Kester	13.5
Winfried van Meerendonk	31.3 - 31.6
Monique Oliehoek	15.3
Stefan Poot	9.9 - 9.10 - 31.4 - 33.4
Leontien van der Stadt	13.2
Janny Scholtze	15.4
Rob Vooijs	49.1
Johan Vos	9.8 - 15.1 - 17.5 - 30 - 31.9 - 33.1 - 33.3 - 35.1 - 35.2 - 35.3 - 35.4 - 35.5 - 39.1 - 39.3 - 39.4 - 39.5 - 39.6 - 39.8 - 40 - 49.2 - 49.3 - omslag
Ilonka Wannee	17.1 - 17.2 - 17.4 - 19.4 - 45.2
Marco Warmelink	33.2
Marijke Wiegerink	17.3

Colofon

Contact:
Gemeente Zoetermeer
Postbus 15
2700 AA Zoetermeer
tel:14079
e-mail antwoord@zoetermeer.nl

productie:
Directie Stad
Stadsontwikkeling

Aan de inhoud van de teksten en kaartbeelden is veel zorg besteed. Toch kan het zo zijn dat de informatie onvolledig of niet helemaal correct is weergegeven. Aan de informatie in de visie kunnen geen rechten worden ontleend.

November 2012

De gemeente Zoetermeer maakt zich sterk voor behoud, beheer en ontwikkeling van biodiversiteit in haar stad. Hiermee geeft zij invulling aan de ambities voor biodiversiteit in het programma Duurzaam Zoetermeer.

